БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 153 (13469)
1971 оной июлиин 1, четверг

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

„Союз-11“ гэжэ замбуулинай онгосын экипажай—подполковник Георгий Тимофеевич ДОБРОВОЛЬСКИИН, борт-инженер Владислав Николаевич ВОЛКОВОЙ, туршан-шалгагша инженер Виктор Иванович ПАЦАЕВАЙ усалтан наһа бараһан тухай

Дэлхэйе тойрон дабшаха «Салют» гэжэ научна станциин экипаж ниидэлгынгээ программые 1971 оной июниин 29-дэ сүм дүүргээд, бууха заабари абаһан байгаа. Космонавтнар научна шэнжэлэлгэнүүдые хэһэн материалнуудаа, борт-журналаа Дэлхэйдэ бусаажа асархын тула замбуулинай «Союз-11» гэжэ транспортна онгосо худар оруулһан байна.

Космонавтнар научна станциһаа замбуулинай онгосо худар ороһоной һүүлээр, «Союз-11» гэжэ онгосо доторхи һууринуудаа эзэлээд, оньһон түхеэрэлгэнүүдыень шалгаһан, онгосоёо «Салют» станциһаа тусгаарлан һалгааха бэлэдхэл хэһэн.

Москвагай сагаар 21 час 28 минутын үедэ «Союз-11» онгосо Дэлхэйе тойрон дабшаха «Салют» станци хоёр тусгаарлагдан һалгаагдаад, ами аминдаа ниидэжэ үргэлжэлөө. Тусгаарлан һалгааха хүдэлмэри жэншэдгүй үнгэрбэ, онгосын бүхы түхеэрэлгэнүүд һаадгүй һайнаар хүдэлнэ гэжэ «Союз-11» онгосын экипаж Дэлхэйдэ мэдээсэһэн байха юм.

«Союз-11» онгосынгоо зүг шэгые залан тодорхойлһоной һүүлээр, Дэлхэй дээрээ буухын тула июниин 30-най 1 час 35 минутын үеэр онгосын хадуудаг түхеэрэлгэ табигдаад, хараалагдаһан саг соогоо хүдэлжэ дүүргэһэн байна. Хадуудаг двигателиин хүдэлхэеэ болиһоной һүүлээр экипажтай холбоон зогсоогдоо.

Программатай зохилдуулан, агаарта аэродинамическа хадуулгын хэгдэһэнэй һүүлээр, парашюдай оньһон, Газарта буухын урда тээхэнэ—зөөлөөр буулгын двигательнүүд хүдэлгэгдөө. Буулгын аппарат уридшалан хараалагдаһан район тээшэ аажамаар ниидэн дабшаа. Замбуулинай онгосотой нэгэн доро Газар дээрэ вертолёдоор буулсаһан бэдэрэлгын бүлэгэй онгосын үүдэ нээхэдэнь, «Союз-11» онгосын экипаж—летчигууд-космонавтнууд: подполковник Георгий Тимофеевич Добровольский, борт-инженер Владислав Николаевич Волков, туршан-шалгагша инженер Виктор Иванович Пацаев өөһэдынгөө һууринуудта амигүй болошоһон байба. Экипажай усалтан наһа бараһанай шалтагаан тодорхойлогдожо байна.

Летчигууд-космонавтнууд Добровольский, Волков, Пацаев гэгшэд замбуулинай орёо нарин техникэ—Дэлхэйе тойрожо анха түрүүшынхеэ жолоодогдон дабшаһан «Салют» станци ба «Союз-11» гэжэ транспортна онгосые туршан шалгахын тула шэн зориг гарган хүдэлмэрилжэ, Дэлхэйе тойрон дабшаха ниидэлгэ хүгжөөхэ хэрэгтэ түйлай ехэ туһа хүргөө. Эрэлхэг зоригто летчигууд-космонавтнарай—Георгий Тимофеевич Добровольскиин, Владислав Николаевич Волковой, Виктор Иванович Пацаевай баатаршалга совет арадай дурасхаалда хэтэ мүнхэдөө үлэхэл.

100 ҮДЭР СОО—100 КИЛОГРАММ

ХҮБШЫН ТУНГА БЭЛШЭЭРИДЭ

...һүүлэй жэлнүүдтэ Хурамхаа...ай аймагай ажахынууд таргалуу...лхаха малаа, гол түлэб үхэрнүү...дэ Баунтын аймагай холо хүбшын бэлшээридэ атарлуулдаг бо...лхой. Шэмэтэ ногоогоор баян ...ановск, Угольный, Суваниха, ...инэй, Боровский, Тэлим болон ...сад газарай бэлшээри хэрэглэг...нэ. Юрэдөө тэндэхи бэлшээри ...хагүй үргэн.

— Табан жэл удаагаар Баун...ын аймагай Тэлим гэжэ холо ...бшын бэлшээридэ гарааб. Ма...ай гүүртэдэ 300-гаад эрэ, эмэ ...шарагууд харууһалагдадаг. Энэ ...лые 3 хүн адуулнабди,—гэжэ ...гатын совхозой үнинэй мал ...дуулагша Б. Ц. Дармаев мэдүүл...—Романовкаар дамжуулжа, ...атын мяханай комбинадта гурба ...даа мал туугаа хүм. Теэд энэ... аша үрэ багатай байшоо. ...б гэхэдэ, мал намар туухада ...шраа алдадаг гээшэ. Тиихын орондо намартаа (сентябрь һарада) хэнзэ ногоондо һайса бэлшээгэд, октябрь һарада гүрэндэ тушаахада һайн. Һүүлэй хоёр жэлдэ тиигэдэг болообди.

Коммунист Бальжинима Цыбхеевич Дармаев мал адуулха талаар баян дүй дүршэлтэй. Түйлаһан амжалтаараа тэрэ «Буряадай АССР-эй габьята малшан» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртөө юм.

Бэлшээриин үедэ тэдэнэр малдаа юушье нэмэжэ эдюулдэггүй. Тиигээшье һаа, шахамал бухэниинь 3,5 һарада 100 килограммаар, бүри дээшэшье нэмэдэг гэхэ гү, али сүүдхэдэ 900—1000 граммаар хүндэ болоно бшуу. Дармаевай гүүртынхид малай шэгнүүр нэмээхэ түсэбөө жэл бүри үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай.

Мүнөө жэл Бальжинима Цыбхеевич хамта ажалладаг нүхэдөөрөө дунда зэргээр 184 килограммтай 300 буруу, хашарагуудые даажа абанхай. Тэдэнэр бэлшээн таргалуулха малайнгаа дунда зэргын шэгнүүр 300 килограммда хүргэхэ, бүри дээшэшье гаргаха хүсэлтэй. Тиигэжэ үхэр бүхэндэ шэгнүүрынь сүүдхэдэ 1000 граммһаа бага бэшээр нэмээхэ зорилготой.

Дармаевтай суг үнинэй малшан Доржо Самбилович Ухинов, залуу үхэршэн Дашидондок Шагдурович Аюров ажаллана. Эдэнэр холын бэлшээридэ ябажа үзэһэн, тэндэхи байгаалитай тапилсаһан байха.

Холо хүбшын бэлшээридэ аймагай ажахынууд 2500 гаран үхэр бэлшээн таргалуулна. Тэрэ тоодо Аргатын совхоз 600-гаад үхэр, 500 толгой адуу бэлшээдэг.

Хэрбээ Хурамхаанда дүтын бэлшээри хүсэдөөр хэрэглэжэ шадаа һаа, Баунтда аймагай ажахынууд бүхы залуу малаа, адуугаа бэлшээхэ аргатай. Теэд энээндэ юун һаад хүргэнэб? Нэн түрүүн тиишэ мал туухада харгынь муу, уйтан. Малаа ой модон соохи нарихан зүргөөр, намаг налхи соогуур туужа зободог байна. Урдань, бүри гушаад оной үеэр иишэ мори тэргээр ябаха харгы гаргагдаад, дүшөөд ондо бага зэргэ заһагдаһан байгаа. Тэрэнһээ хойшо хэншье тэрээндэ гар хүргөөгүй. Икадай уулын оройдо хүрэтэр дүшөөд томо, жэжэ хүүргэнүүд бии. Тэдэнь мүнөө үмхиржэ һалаа тооной. Хадын хажуугай харгы уһанда эдигдэжэ, ганга габа болоод, мал туухада аюултай. Саашадаа Хурамхаанай аймагай, тэндэхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ харгые заһаха хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Холо хүбшын бэлшээридэ зуһажа байһан малшадта медицинскэ туһаламжа хүргэхэ асуудал шиидхэгдээгүй байһаар. Хэн нэгэнэй үбшэлхэдэ бэрхэтэй болодог юм. Хойшодоо холын энэ бэлбэлшээри ехээр хэрэглэдэг болоходоо тэндэ фельдшерскэ пункт эмхидхэхэ шухала.

Мүн энэ бэлшээриин түб Карафтигтые телефонтой болгохо хэрэгтэй байгаа. Теэд энээндэ хэншье анхарнагүй.

Гадна холын бэлшээридэ гараһан малшадай ажалай түлөөһэн гуримшуулагдаагүй байһаар. Тиимэһээ тэндэ ажаллахаяа ошохо дуратай малшад хомор. Урдань холо хүбшын бэлшээридэ гаргашадта малай шэгнүүрэй центнерээр нэмээгдэхэдэ 5 түхэриг 28 мүнгэ түлэдэг байгаа һаа, мүнөө жэлдэ тэрэниие 6 түхэриг 40 мүнгэдэ хүргөө.

Холын бэлшээридэ гараһан мал адуулагшад һүрэгүүдээ һайнаар түлжүүлхэ, таргалуулха гэжэ бүхы хүсөөрөө оролдожо байна.

Б. ГОМБОЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшүүл

ТАБА МЯНГАТАНАЙ НЭГЭН

Нэгэ үе республикын колхоз, совхозуудаар эрэшүүл-һаалишад олошороо һэн. Теэд мүнөө тэдэнэй үсөөхэниинь лэ һаалишанаар үлэнхэй.

Тэдэ үлэгшэдэй нэгэниинь Доржо-Лубсан Дондопов болоно. Энэ арбаад жэлдэ һаалишанаар ажаллажа ябана.

1963 ондо Доржо-Лубсан «Байкал» учхоздо ажаллахаяа ерэһэн. Тэрэниие фермэдэ һаалишанаар табяа. Урдань тэрэ ондоо ажахыда һаалишанаар ажаллаһан хадаа тиишэ дуратайгаар ошоо. Зүгөөр шэнэ газартань үнеэд машинаар һаагдадаг, байра байдалынь, малайнь тэжээл жэшээгүй һайн һэн.

Түрүүшээр Доржо-Лубсанда ядаралдахашье сагууд ушаралдадаг һэн. Һаалишанай мэргэжэл тон һайнаар шудалха зорилго тэрэ урдаа табяа. Ойлгожо ядаһан юумэеэ дүй дүршэл ехэтэй һаалишадһаа анхаралтайгаар һуража абагша бэлэй. Хайшан гэжэ үнеэнэй дэлэн нидхэрхэ, хүхүүр машинын оньһо яажа хүдэлгэхэб гэжэ нүхэдынь Доржо-Лубсанда дуратайгаар заажа үгэдэг байгаа. Оролдосотойгоор ажаллаһанайнь аша үрэ уданшьегүй харагдаа. Энэ фермэдэ үнеэд үбһэ, шэмэтэ тэжээлээр хүсэд хангагдадаг байгаа. Мүн һаалишадай хүдэлмэри техникын хүсөөр хэгдэжэ, нилээд хүнгэрөө.

Гүрэльбын һүнэй фермэдэ дүршэл ехэтэй һаалишанай хэрэгтэй болоходо 1966 ондо Дондопов тэндэ ошоһон байна. Тэрэ гэһээр Доржо-Лубсан жэл бүри амжалтануудые түйлажа гарадаг бэрхэ һаалишадай нэгэн гэжэ ажахы соогоо алдаршаа бэлэй.

1968 ондо Доржо-Лубсан Дондопов үнеэн бүриһөө 5000 шахуу килограмм, 1969 ондо 5386, ленинскэ ойн баярай 1970 ондо үнеэн бүриһөө 5411 килограмм һү һаажа абаһан жэшээтэй.

— Хайшан гээд та жэлһээ жэлдэ иимэ ехэ һү һаанабта,—гэжэ Доржо-Лубсанһаа һурабаб.

— Оролдохол хэрэгтэй аабдаа. Үнеэдээ нарин һайнаар, нэгэ хэмдэ эдеэлүүлхэ, һааха гэжэ хүсэгшэб,—гэжэ тэрэ энеэбхилэн харюусаа һэн.

Хашаа соонь орожо, Доржо-Лубсанай һаадаг үнеэдтэ дүтэлжэ ерэбэбди. Байрань саб-яб гэмэ, ажалладаг зэр зэмсэгынь хуу өөһэдын байратай, нюдэндэ урихаар харагдаба. Үнеэдынь саг соогоо эдеэлэнхэй, эзэеэ хаража, түргэнөөр һаахыень зангаһандал үүгэнэп байгаа һэн.

Доржо-Лубсанай харууһалдаг тарган үнеэдыень харахадаа иимэ ехэ һү һаахал ёһотой гэһэн бодол минии зосоо ороодхёо бэлэй.

Доржо-Лубсан нилээдгүй ехэ дүй дүршэлтэй һаалишадай нэгэн гэжэ алдаршаһаар үнинэй юм. Олоһон дүршэл шадабаряа тэрэ залуу нүхэдтөө тон анхаралтайгаар заажа үгэдэг заншалтай.

Фермэдэнь нэгэтэ залуухан Галя Варфоломеева басаган һаалишанаар ерээ һэн. Нүхэдэй туһаламжаар мүнөө нүхэр Варфоломеева ажахы соогоо эрхим һаалишадай зэргэдэ гаранхай.

— Доржо-Лубсан Дондоповой заажа үгэһэн дүй дүршэлыень би хододоо хэрэглэжэ, тэрэ туһаламжадань баясажа ябадагби,—гэжэ Галина хөөрэдэг.

Ажалдаа амжалта түйлаһанайнь түлөө Доржо-Лубсан Дондопов В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо гэжэ зорюулагдаһан хүндэлэлэй медаляар, мүн ВДНХ-гай бронзо медаляар шагнагданхай. Гадна Доржо-Лубсан «Коммунис ажалай ударник» гэһэн нэрэ солодо хүртэһэн, мүн мал ажалай II классай мастер алдартай.

Түрэл Коммунис партиингаа XXIV съездын хүндэлэлдэ нүхэр Дондопов мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 5500 килограмм һү һааха гэһэн социалис уялга абаһан байна. Энэ уялгаа мүнөө Доржо-Лубсан амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Үнгэрһэн таба һара соо тэрэ үнеэн бүриһөө 2510 килограмм һү һаагаад байна.

С. ХАЛТУЕВ.

БУЛТАДАА ЭРХИМ

Репортаж

Ямаршье заводой цех соо ороходо, хододоо шууяатайхан байдаг. Зүгөөр Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой дүрбэдэхи цех соо илангаяа шууятай байжа, электро-гагнууриин нюдэ һаргаама гал эндэ тэндэ ялагашаха юм. Дүрбэдэхи цех соо судна хабсаргагшад ажаллана. Судна хабсаргаха гээшэ эгээн харюусалгатай участок гэжэ эндэ хэлсэдэг. Тэрэншье зүб. Судна хабсаргагша байхын тула нэн түрүүн гагнууршан байха зэргэтэй. Тиихэдэ үшөө балта, алха, үрэм гэхэ мэтэ хэрэгсэлнүүд хододоо гар доронь бэлэн байха ёһотой. Яахадааб гэхэдэ, инженерэй зурагаар ондоо цех соо бүтээгдэһэн детальнууд тус цехэй хүдэлмэришэдэй гараар судныя гол хуби боложо бүтээгдэнэ бшуу.

Цехэй начальник Евгений Анатольевич Останин уулзахадаа иигэжэ хэлээ һэн: «Түрүү бригаданууд манай цехтэ олон. Ивановууд тухай бэшэхэдэтнай болохо». Үнэхөөрөөшье энэ цехтэ Ивановтоной хүтэлбэрилдэг аяар гурбан бригада бии байба. Булта һайнаар ажалладаг бригаданууд. Тэдэнэй нэгэн—Иван Митрофанович Ивановой бригада юм. Бригадын гэшүүд—Геннадий Мигунов, Николай Рымаренко, Петр Ивахинов, Владимир Калекин гэгшэд булта шамбай, шадамар бэрхэ хүбүүд. Тэдэнэр нэгэ цехтэ таһалгаряагүйгөөр арбаад жэлдэ ажаллажа, ажалдаа дүй дүршэлтэй болоһон. Ивановой бригадын коллектив ажалай журам наринаар сахихын, ажалайнгаа саг алмаха, сагаа «хооһоор» гээхэгүйн түлөө тэмсэе гэһэн үүсхэл завод соогоо гаргаһан байна. Иимэ үүсхэл гаргаһан Ивановой бригадынхид һайнаар ажаллана. Тэдэнэр үдэр, һара бүриингөө даабарие үргэлжэ 125—130 процент дүүргэдэг болонхой.

...Бригадир Иван Митрофанович өөрөө арбаад шахуу детальнуудые хойно хойноһоонь холбожо, судныя урда талын нэгэ ханые бүридхөөдхибэ. Хананuудынь һүүлдэ хоорондоо холбогдожо, онгосын урда талын хуби хабсаргагдана. Зүгөөр судныя түмэр ханые холбоһоной удаа тэрэниие бүхэлхэ, ондоо хубитайнь тааруулха гэхэ мэтэ олон янзын хүдэлмэри бии гээшэ. Тиихэтэйгээ хамта ажал хүдэлмэриингөө шанарта ехэ анхарал хандуулна. И. М. Ивановой бригадын бүтээһэн зүйлнүүд булта «эрхим» гэһэн сэгнэлтээр тушаан абтадаг юм.

Судна хабсаргагшадай бригадир нүхэр Ивановтой хөөрэлдэжэ дүүргээд байтарнай, тэрэниие цехэй начальник дуудажа абаашаба. Юуб гэхэдэ, бригадир И. М. Иванов бригадирнуудай соведэй түрүүлэгшэ. Тэрэ соведэй заседани болохо байба. Тиихэдэ үшөө профгруппоргоор һунгагданхай. Ажалай долгин соогуур олониитын ажалда хабаадаха ёһотой болоно. Тиингүй яахаб, эдэмнай бүгэдэ нэгэ ажалай, нэгэ үрэ дүн үгэхэ хамтын хэрэгха юм.

КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой коллектив, тэрэ тоодо нүхэр Ивановой хүтэлбэрилдэг бригада ажалай шэнэ амжалта түйлахын түлөө эдэ үдэрнүүдтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллажа байна.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

ТЭМСЭЛ ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

ФОТОРЕПОРТАЖ

ЗЭДЫН вольфрам-молибденэй комбинат республикынгаа промышленностиин түрүү предприятинуудай нэгэн болоһоор үнинэй. Эндэ вольфрам, молибденэй руда шанаржуулан гаргаха түсэб һара бүри үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн Москва, Ленинград хотонуудай ажалшадай үүсхэл комбинадта халуунаар дэмжэгдээ. Тиигэжэ вольфрам, молибден шанаржуулан гаргаха даабаряа декабриин 27-до дүүргэхэ, түсэбһөө гадуур нилээд ехэ плавико-шпатова концентрат гаргаха гэһэн социалис уялга абаһан байна. Энэ хараа түсэбые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэл комбинадай предприятинуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Комбинадай шанаржуулгын фабрика. Халаанай мастер Александра Будунова ГПТУ-гай һурагша Ольга Казанцевада заабари үгэжэ байба. Дунда зэргын бэетэй, гушаад наһанай эхэнэр продукциингаа шанарые ягаад һайжаруулха тухай техническэ заабари залуу хүдэлмэришэндэ үгэнэ. Олон жэл соо эндэ хүдэлжэ дүй дүршэлтэй болоһн Александра Будунова олон залуушуулые хүмүүжүүлһэн хүндэтэй хүн. Тэрэ дулааханаар энеэбхилэн:

— Училищида һураһан залуу хүдэлмэришэд концентрат яажа шанаржуулхаяа һайн мэдэнэ. Гэбэшье дүй дүршэлынь багадана даа. Эдэнэртэ һайса заабари хэлээд, дахуулаад ябаа һаа ехэ юумэ хэхэ аргатай, — гээд хэлэнэ.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө шанаржуулгын фабрикада ажалай үндэр бүтээсэ ба эрхим шанарай түлөө шанга тэмсэл үргэлжэлһөөр. Фабрикын коллектив продукци үйлэдбэрилхэ табан һарынгаа даабари болзорһоонь урид дүүргэһэн байна.

Үнгэрһэн наймадахи табан жэлэй үедэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат яһала ехэ амжалта түйлаһан гээшэ. Энээниiень парти, правительство үндэрөөр сэгнэжэ, тус комбинадай бүлэг хүдэлмэришэдые орден, медальнуудаар шагнаа. Вольфрам шанаржуулдаг цехэй слесарь, коммунист Иван Нуждов Октябриин Революциин орденоор, шанаржуулагша Елизавета Грыдина Ленинэй орденоор шагнагдаһан байна. Гүрэн түрын дээдэ хайра шагналда хүртэһэн хүдэлмэришэд шэнэ табан жэл соо бүри габшагайгаар ажаллажа байнад. Промышленностьда шухала хэрэгтэй үнэтэ металл бүри ехээр абахые комбинадай бүхы хүдэлмэришэд эрмэлзэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Холтосоной руднигай эрхим проходчигууд (зүүн гарһаа) Ю. Попов, М. Селенин гэгшэд. 2. Мастер А. Будунова концентрат тээрмэдэхэ шэнэ түхеэрэлгын дэргэдэ. 3. Проходчигуудай бригадир, коммунис ажалай ударник Бимба Самбуев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото, текст.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум РСФСР-эй Конституциин 39-дэхи статьягай үндэһөөр иигэжэ **тогтообо:**

Россин Совет Федеративна Социалис Республикын наймадахи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессие 1971 оной июлиин 28-да Москва городто зарлаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1971 оной июниин 30.

ПАРТИТАЯА ХАМТА, АРАДТАЯА ХАМТА

СССР-эй уран зохёолшодой табадахи съезд

С. С. Наравчатовай дурадхалаар съездын президиум һунгагдаа.

А. А. Сурковто үгэ үгтэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой составые съездын хүндэтэ президиумдэ һунгахые тэрэ дурадхаба. Зал соо нэрьемэ удаан альга ташалган болоо.

Секретариадые, мандатна ба редакционно комиссинуудые делегадууд һунгаһан байна. Удаань зүбшэхэ зүйлнүүд баталагдаа: СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин тоосоото элидхэл; СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной түбэй шалгалтын комиссиин элидхэл; «СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной уставта зарим хубилалта оруулха тухай» элидхэл; СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной хүтэлбэрилхы органуудай һунгалта.

Аха дүү социалис оронуудай уран зохёолшодой холбоонуудай делегацинууд, тэрэшэлэн Европын, Азиин, Африкын ба Америкын олон ороной уран зохёолшод съездэ ерээ гээд Н. С. Тихонов мэдээсээ. Мүн хариин айлшадые суглаагшадтай танилсуулаа.

IV ба V съезднүүдэй хоорондохи үе соо наһа бараһан уран зохёолшодой дурасхаалые суглараагшад минутын турша соо абяа аниргүйгөөр хүл дээрээ бодон зогсожо, ёһолон хүндэлөө.

Удаань Н. С. Тихонов эхилэлгын үгэ хэлэһэн байна.

Зүбшэхэ зүйлэйнгөө нэгэдэхи пунктые съезд хэлсэжэ ороо.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь **Г. М. Марков** тоосоото элидхэл хээ.

• • •

Космонавтнууд Г. Т. Добровольский, В. Н. Волков, В. И. Пацаев Уран зохёолшодой съездэ амаршалгын үгэнүүдээр хандаа гээд зал соо һуугшадай бултанайнь альга ташалган доро түрүүлэгшэ Н. С. Тихонов мэдээсээ.

Замбуулинай дайдаһаа хэлэгдэһэн аад, плёнко дээрэ бэшэгдэһэн үгэнүүдые съездэ хабаадагшад ехэ анхаралтайгаар шагнаһан байна.

Эхэ оронойнгоо эрэлхэг зоригто хүбүүдэй амаршалгые съездын делегадууд, айлшад удаан саг соо альга ташажа үгтаа.

Амаршалгын халуун үгэнүүдэй түлөө замбуулинай станциин экипажда Н. С. Тихонов съездэ хабаадагшадай зүгһөө баясхалан хүргөө, хараалагдаһан замбуулинай программые амжалтатайгаар дүүргэхыень эрэлхэг габьята баатарнуудта хүсөө.

Июниин 29-нэй үдэшын заседаниие Н. М. Грибачев нээһэн байна. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной түбэй шалгалтын комиссиин элидхэл хэхын тулада, тэрэнэй түрүүлэгшэ **Г. Д. Гулиада** үгэ үгөө.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной Уставта зарим хубилалтануудые оруулха тухай элидхэлые холбооной правлениин секретарь **С. В. Сартаков** хэһэн байна.

Удаань элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэ эхилээ. РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ **С. В. Михалков** түрүүлжэ үгэ хэлээ.

Совет литераторай хүндэтэй ба харюусалгатай үүргэ тухай хэлэхэдээ, зохёолнуудай шанарай түлөө тэмсэл хадаа авторай коммунис хараа бодолой түлөө тэмсэл, литературна түхэл маягай ба хэлэнэй тодо сэбэр байхын түлөө тэмсэл гэхэ зэргын ойлгомжонуудые нэгэдүүлнэ.

Совет Россин арадуудай олон янзын литература тухай үгэ хэлэгшэ хөөрөө. Автономито республиканууд болон областьнуудай уран зохёолшодой отрядууд илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ ехээр ургаһан байна. Пушкинай ба бусад классигуудай зохёолнууд РСФСР-эй арадуудай 143 хэлэн дээрэ оршуулан гаргагдаһан байха юм.

Совет уран зохёолшод бүхы ажалшадтай хамта юһэдэхи түсэбтэ табан жэлые эхилбэ. Бэшэхэ гээшэ манай хэрэг.

Соёлые хүгжөөлгэдэ Москвагай удха шанар, совет олонациональна литература байгуулгада тэрэнэй дүүргэдэг үүргэ тухай Московско уран зохёолшодой организациин правлениин нэгэдэхи секретарь **С. С. Наровчатов** хэлээ. Совет литературын саашанхи амжалтануудай түлөө Москвагай уран зохёолшодой ехэ харюусалгатай байһые тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Совет олонациональна литературын соёл сурталай талаар нэгэдэл тухай, Совет уран зохёолшодой аха дүүгэй хани барисаан тухай Украинын Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **В. П. Казаченко** үгэ хэлэхэдээ, хөөрэһэн байна.

Арадуудай хоорондын литературна холбоо барисаа үргэдхэхэ тухай Литвагай Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ **А. П. Беляускас** хэлээ.

Белоруссиин литература һүүлэй жэлнүүдтэ бага бэшэ амжалтануудые түйлаа. Тэрэ Совет ороной гайхамшаг бодото байдалые харуулһан зохёолнуудаар баяжаа гээд Белоруссиин Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ **Максим Танк** тэмдэглээ.

Мандатна комиссиин элидхэлые тэрэнэй түрүүлэгшэ **Е. А. Долматовский** үдэшын заседаниин түгэсхэлдэ хэһэн байна. Элидхэлые съездын делегадууд нэгэн дуугаар баталаа.

СССР-эй СП-гэй Уставта оруулагдаха зарим хубилалтануудые хаража үзэхэ комиссие съезд һунгаа.

Июниин 30-да съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

КПСС-эй XXIV съездын табиһан зорилго тухай лекторэй хөөрөөн

АЖАХЫН ДОТООДЫН НӨӨСЭНҮҮД ТУХАЙ

СССР-эй арадай ажахые 1971—1975 онуудта хүгжөөхэ түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Арадай ажахыда бии байгаа нөөсэ ба арга боломжые элирүүлхэ зорилгоор, материально-техническэ хангалгын түсэбүүдые шэнжэлхэ ба дүүргэлтыень хангаха, экономическа худэлмэриин хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, материальна хэрэгсэлнүүдые ашаглалгада бүри шанга хиналта табиха».

Социалис экономикын хүгжэлтын бүхы шатануудта арадай ажахын дотоодын нөөсэнүүдые гүйсэдөөр хэрэглэхэ асуудалда парти болон правительство ехэ анхарал хандуулдаг байна. Ажахын дотоодын нөөсэнүүдые элирүүлхэ, тэдэнние хэрэглэхэ ушар мүнөө сагта илангаяа ехэ удха шанартай болоо. Ушар тиимэһээ үнгэрэгшэ жэлдэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай бэшэг тон шухала хэмжээ ябуулгануудай нэгэн байһан юм. Бүхы совет ажалшад энэ бэшэгые нэгэн дуугаар һайшаан дэмжэһэн бэлэй. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд дотор, мүн КПСС-эй ЦК-гай документнүүд соо үйлэдбэриин арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин ашаг үгэсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нилээд ехэ анхарал хандуулагдаһан, үйлэдбэриие улам ашагтай болгохо тодорхой зам заагдаһан байна. Ажахын дотоодын нөөсэнүүдые гүйсэдөөр хэрэглэхэ хэрэг худэлмэришэнэй хүсэ хэрэглэхэ асуудалтай нягта холбоотой юм. Тэрэшэлэн үйлэдбэриие, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэтэйгээ хамта, худэлмэришэдэй ажалай сагые алмаха хэрэгтэй болоно.

Худэлмэришэдэй үйлэдбэри дээрэхи час, минута бүхэн мүнөө, саашадаашье улам үнэтэй болохо ёһотой гэжэ КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд соо заагдана. Худэлмэришэнэй үйлэдбэри дээрэ байха тогтоогдомол сагые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэһэнһээ ажалшадай эрилтэ хангалгын хэмжээн, ажалшадай бодото олзо доход дулдыдаха байна бшуу. Тиимэһээ худэлмэришэдэй ажаллаха сагые ашаг үгэсэтэйгөөр хэрэглэхэ гээшэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэһэн удхатай адлирхуу болоно.

Манай республикын промышленностьда худэлмэришэдэй дуталдадаг дээрэһээ худэлмэришэн бүхэнэй ажалайнгаа сагые дүүрэнээр хэрэглэхэнь улам ехэ удха шанартай болоно. 1961—1970 онуудта Буряадай промышленностьда ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар 53 мянган хүнэй ажаллаха саг алмагдаһан байна. Тиихэдээ 1966—1970 онуудта республикын промышленностиин ажалай бүтээсын ургалта жэлдээ дунда зэргээр табан процент үлүүтэй байгаа һаань, 1971—1975 онуудта 7—8 процентээр дээшэлхэ байна. Юһэдэхи табан жэлэй туршада арадай ажахыда ажалай бүтээсэ улам дээшэлүүлхэ зорилготой дашарамдуулан, ажалай үедэ худэлмэришэн бүхэнэй гаргадаг сагые һайнаар хэрэглэхэ ябадалда ехэ анхарал хандуулха хэрэгтэй. Олонхи предприяти, эмхи зургаанууд ба организацинууд хүнүүдэй ажалые һайнаар эмхидхэжэ шадаагүй дээрэһээ нилээд ехэ дотоодын нөөсэнүүдые хэрэглэнгүй үлэнэ.

Буряадай АССР-эй промышленна предприятинуудай худэлмэришэн бүхэнэй сагай фондые бодото дээрэнь хэрэглэлгэ 1969 ондо 92,8 процент болоһон, бүхэли үдэрөөрнь ажалайнгаа сагые гээхэ ябадал 7,2 процентдэ хүрөө гэхэ гү, али 1965 онойхидол адли болоһон байна. Тодорхойлон хэлэбэл, үбшэнэй шалтагаанаар, захиргаанай зүбшөөлөөр, мүн ямаршье шалтагаангүйгөөр ажалһаа гээгдэхэ ябадал манай республикын промышленна предприятинуудай худэлмэришэн бүхэндэ абажа хубаахада, һарын туршада дунда зэргээр 18 үдэр болоо.

Шалтагаангүйгөөр ажалдаа ерэдэггүй ушарые усадхалга худэлмэришэнэй хүсые хүсэд хэрэглэхэ бодото нөөсэ болоно гээшэ. Зүгөөр һүүлэй жэлнүүдтэ шалтагаангүйгөөр ажалһаа хожомдогшодой тоо хороогүй. Модо бэлэдхэлэй предприятинуудта шалтагаангүйгөөр ажалһаа хожомдохо ябадал илангаяа олоор дайралдана. Яахадааб гэхэдэ, эдэ предприятинуудта ажалай журам, ажалай эмхидхэл үшөөл һула зандаа байна бшуу.

Захиргаанай зүбшөөлөөр ажалһаа ошодог ушар ажахын дотоодын нөөсэнүүдые хэрэглэхэдэ нүлөөлэлсэдэг байна. Энэ шалтагаанаар сагаа гээхэ ябадал 1970 ондо, 1965 онтой сасуулбал, нэгэшье хороогүй. Гэхэтэй хамта, иимэрхүүгээр сагаа «гаргашалгые» хороохо, мүн тэрэниие үндэһөөрнь усадхаха арга боломжонууд манайда бии. Ушар юуб гэхэдэ, захиргаанай зүбшөөлөөр үгтэһэн амаралтанууд, тэрэшэлэн мастернууд, бригадирнууд болон бусадай үндэһэ баримтагүйгөөр худэлмэришэдтэ үгэдэг богони болзоро амаралтанууд бүридхэлдэ һайнаар абтадаггүй байһаар гэжэ шэнжэлэлгэ тодорхойлон харуулаа.

Республикын промышленна предприятинууд ба барилганууд дээрэхи ажал худэлмэриин нэгэ халаанһаа нүгөөдэ халаанда орохо үедэ хосордог сагые элирүүлхын тула түрүү предприятинуудые шэлэжэ абаад, шэнжэлгэ хэгдэһэн юм. Шэнжэлэлгын дүнгүүдэй ёһоор, энэнь худэлмэришэнэй ажаллаха сагай бүхы фондын 10—15 процент болоно. Харин бүхы республика дээрэ абажа тоолобол, нилээд ехэ хэмжээнэй саг болохо байна.

Худэлмэришэн бүхэнэй ажалдаа байха тогтоогдомол сагые һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр ашагладаггүйн гол шалтагаануудые олохон хүн мэдэхэ гээ. Олонхи предприятинууд дээрэ ажалай эмхидхэл ба үйлэдбэри муугаар ябуулһанай, тэрэ тоодо барилга дээрэ материально-техническэ хангалгын муу байдаг дээрэһээ адли тэгшэ бэшээр, таһалдаатайгаар ажаллаха, худэлмэришэн бүхэниие саг дарыдань ажал худэлмэреэр хангажа шададаггүй байдал худэлмэришэнэй сагаа гээхэ, хожомдохо хэрэгтэ нүлөөлнэ ха юм.

Республика дотор ажахын дотоодын нөөсэнүүдые хэрэглэхэ арга боломжонууд яһала бии. Ажалай журам һайжаруулангүйгөөр энэ зорилгые бэелүүлхын аргагүй. Орёо оньһон техникэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан предприятида журам эбдэхэ ябадал гүрэндэ илангаяа ехэ материальна хохидол ушаруулха байна. Юундэб гэхэдэ, томо предприятинууд дээрэхи оньһожоруулагдамал үйлэдбэри ажал худэлмэреэ наринаар эмхидхэхэ эрилтэ табидаг. Ажалаа муугаар эмхидхэлгэ худэлмэришэнэй сагаа гээхэ, ажалай журам эбдэхэ ябадалда нүлөөлнэ бшуу. Эрдэм наукын үндэһөөр ажалаа эмхидхэлгэ худэлмэришэнэй ажалай журам бэхижүүлхэ, худэлмэришэнэй хүсые зүбөөр, бүрин хэрэглэхэ шухала нүхэсэл болохо байна.

Ажаллажа шадаха бүхы хүнүүдые үйлэдбэридэ хабаадуулга хадаа ороной экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ талаар партиин хараалһан туйлай ехэ түсэбүүдые дүүргэлтын шухала нүхэсэл болоно.

Н. БУЯЕВА,
СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай филиалай экономическа шэнжэлэлгын таһагай худэлмэрилэгшэ.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшүүл

ЭСЭГЫНГЭЭ ЗҮРГӨӨР...

Модошодой үсэгэлдэр худэлжэ байһан участогта хүрэжэ ерэхэдэнь хон-жэн. Нарһан, шэнэһэн модод аали намдууханаар дуурана. «Булта модошод шэнэ участогта нүүжэ ошобо ха юм. Угайдхадаа шэнгэн түлишэ эюулхэ цистернээ шэрээд ябашоо. Энэ хара тужа соо хаана тэдэниие бэдэржэ олохо гээшэб?» гэжэ Алексей Андреевич Борисов бодолгодо эзэлэгдэн байтараа, модондо няалгаатай тэбхэр саарһа обёоржорхибо. Тэрээн дээрэнь:

«Алексей Андреевич! Бидэшни үбэл модо бэлэдхэһэн участогтаа дүтэ нүүбэбди. Цистернэеэ харгы дээрэ орхихобди»—гээд аржытар бэшээтэй байба. Тэрэ машинаяа гэдэргэнь эрьюулжэ, модошодой нүүһэн шэнэ участок тээшэ шорой тооһо бурьюулан табилуулжа мэдэбэ. «Үсэгэлдэр асарһан түлишэнь барагдаха тээшээ боложо байна ёһотой даа»—гэжэ Алексей Андреевич шэбшэхэдээ бүришье ярашаба.

Нээрээшье ойдо отологдоһон модо таллуулан шэрэдэг тракторнууд, модо шэрэдэг автомашинанууд арбан минута соошье миин байгаа һаа, үйлэдбэридөө, гүрэндөө хэды ехэ гарза хохидол үзүүлхэ гээшэб. Үнинэй жолоошон Алексей Андреевич Борисов энээн тухай ходо- доо бодомжолдог. Тиимэһээл шэнгэн түлишэ саг болзор соонь лэ модо бэлэдхэгшэдтэ хүргэхэ гэжэ ехэ оролдолго гаргадаг. Тэрэнэй Хандагайн пунктын модошодой участогта хүрэжэ ерэхэдэнь, тракторист Николай Рассадин һүүлшын хэдэн килограмм түлишэ цистернэ сооһоо гоожуулжа байба.

— Эгээл «амин» дээрэмнай ерэбэ ха юмши даа. Бэшэшье тракторнуудай түлишэнь барагдажа байна, — гээд хүхюунээр хэлэхэ мүртөө, жолоошо нүхэрэйнгөө зэмыень ташаад абаха юм. Алексей Андреевич яаралтайгаар түлишэеэ эюулжэ оробо. Теэд ярангүй лаха гээшэб. Үдэшэ болотор үшөө нэгэ дахин город ошожо ерэхэ болоно. Мүнөө Наринай пунктын трактористнууд баһал шэнгэн түлишэ хүлеэжэ байна ёһотой даа. Тэндэ дүрбэн трактор, хэдэн олон автомашина худэлнэ ха юм. Халаан соогоо нилээд ехэ түлишэ «эдидэг» гээшэ.

Саг харахадань, үдэрэй 2 час боложо байба. Модошодой столоводо орожо, түргэхэнөөр эдеэлээд гараба. «Ойдо худэлдэг модошодто эдеэ бэлдэдэг болоһоор ехэл һайн болоо. Урдань модошод сайгаа шанажа хэды сагаа миин барадаг, үбэлын хүрэһэн хилээмэ мэрэжэ зободог гээшэ һэм. Мүнөө ёһотой столово соохидол халуун эдеэ эдеэд гарахада зохид лэ гээшэ. Худэлхэдэшье урматай» —гэжэ тэрэ бодомжолһоор кабина уруугаа оробо. Стартераа дараадхихадань, двигателиинь абаһаар лэ худэлжэрхибэ. Һаяшаг гаражай ахалагша механик Василий Мартемьяновоч Козлов машиныень шалгажа үзэхэдөө ехэ баясажа: — Энэ машинаар 142 мянган километртэ ашаа шэрээ гэжэ хэлэхын аргагүй. Газаа талаһаань харахадашье шэнэ зандаа. Энэ хүнһөө жэшээ абажа, автомашинануудаа үни удаан саг соо ашаглаха ёһотойбди, —гэжэ бэшэ жолоошодтоо хэлэжэ байһыень элихэнээр һанана. Үнэхөөрөө оньһон техникэдэ дурлаха хэрэгтэй. Зарим нэгэн түмэр хадаа тэсэхэ байха гэжэ һанадаг. Тиимэ бэшэ даа. Түмэр, буладшье элэжэ, эбдэрдэг гээшэ. Һайнаар харууһа хээд, шорой тооһыень сэбэрлээд, детальнуудыень саг соонь тоһодоод ябаа һаа, ямаршье жолоошон машинаяа удаан саг соо бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, үйлэдбэридөө ехэ туһа хүргэхэ байна. Эдэ бүгэдые Алексей Андреевич Борисов һайн ойлгодог байна.

Тэрэ арбан зургаа наһа хүрөөд ябахадаа Улаан-Үдын автоһургуулида һуралсажа, жолоошоной 3-дахи классай үнэмшэлгэ абаад, Хандагайн леспромхоздо худэлжэ эхилээ бэлэй. Тэрэнэй эсэгэ бүхы наһаараа леспромхоздо модошоноор худэлһэн юм. Алексей эсэгынгээ зүргөөр ошожо, Эхэ оронойнгоо барилгада шухала хэрэгтэй модо бэлэдхэлсэхэ гэжэ шиидэээ бэлэй. Тэрэ гэһээр арбан долоон жэл үнгэрөө. Ойдо отологдоһон модо машинаар шэрэдэг һэн. Тиихэдээ халаанайнгаа даабари ходо үлүүлэн дүүргэдэг бэлэй. Эдэ амжалтануудынь үндэрөөр сэгнэгдэжэ, «РСФСР-эй модоной, модо урадхуулгын хүндэтэ мастер» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо. Мүн лэ коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Энэ хүндэтэ нэрэ зэргэеэ дээрэ абажа ябахын тула тэрэ бүхы хүсэ шадалаа, мэргэжэлээ ажалдаа зорюулдаг бэлэй. Түрүү жолоошонһоо жэшээ абаха гэжэ бэшэшье жолоошод эрмэлзэдэг, Алексейтэй мүрысэн худэлдэг һэн.

Нэгэтэ леспромхозой директорэй дуудахадань, тэрэ ехэл гайхаба. Хайша хэрэгээр худэлжэ, муу ябадал гаргаһанаа һанажа ядаба. Директорэй урин дулааханаар энеэбхилэн байхадань, бүришье ойлгожо ядаба. Залуу жолоошоной иигэжэ юугээшье ойлгожо ядан маргажа һуухыень директор тухайлһан хэбэртэй: — Таниие техникэдэ ехэ дуратай хүн юм гэжэ дуулааб, — гээд холоһоо эхилбэ. Удаань леспромхоздо дүршэлтэй, бэрхэ жолоошодой дуталдадаг тухай, модо бэлэдхэхэ даабаряа арай шамай дүүргэжэ байһан тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Тиигэжэ ерээд лэ, Алексей Борисовые городһоо түлишэ шэрэхэ машинада һуулгаха гэжэ шиидэһэн тухайгаа хөөрэбэ. Алексей иимэ зугаа хүлеэгээгүй байһан тула.

— Намайе модо шэрэдэг машинаһаа һалгааха гэжэ гү? Ямар зэмэ хэһэнэйм түлөө гээшэб? Үгы... үгы,—гэжэ шэшэргэнэһэн хоолойгоор тэбдэн байжа тэрэ хэлэбэ.

— Ойдо модо бэлэдхэжэ байһан худэлмэришэдтэ түлишэ шэрэхэ гээшэш, модо шэрэһэнһээ үшөөл харюусалгатай, хүндэтэйшье ажал гээшэ. Алексей! Худэлхэл болоолши даа. Шамда шэб шэнэ машина үгэхэбди, — гэжэ хэлээд, сэхэ урдаһаань хараад байгаа һэн.

Тэрэ гэһээр табан жэл үнгэрөө. Үдэр һүниие илгангүй тэрэ ой тайгын харгыгаар гүйлгэжэ, хэды мянган тонно түлишэ модошодто шэрээ гээшэб! Үглөөнэй 6 часта Хандагайһаа Алексей Борисовай машина город тээшэ гарадаг. Тэндэһээ ойдо модо бэлэдхэжэ байһан худэлмэришэдтэ яараха. Үдэр бүри хэдэн зуун модоной зайда гүйлгэжэ, модошодто саг болзор соонь лэ түлишэ асархын тула оролдохо. Юрэдөө тэрэнэй гэмээр нэгэшье трактор, машина миин байгаагүй. Тиимэһээл һүүлэй үедэ Хандагайн леспромхозой модошод даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Тус леспромхоз байгша оной хахад жэлэйнгээ даабари болзорһоонь арбан үдэрөөр уридшалан дүүргээ һэмнай. Эндэ багаханшье һаа, минии хубита бии гэжэ һанахадаа, коммунис ажалай ударник, жолоошон Алексей Борисов урмашан баясадаг. Тэрэ хамагһаа эртэ Хандагайһаа город зорижо гарадаг. Заримдаа нэгэ үдэр соо хоёр рейс хэхэшье ушар гарадаг, хамаг юумэ эрхим һайнаар, саг болзор соонь лэ хэһэн байдаг. Тиимэһээл худэлмэришэдэй магтаалда хүртэнэ. Иимэ ажалша габшагай жолоошон, шэнэ табан жэлэйнгээ даабари болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө эршэ зоригтойгоор ажаллажа байһаар.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ШАДАБАРИИН ШАЛГАЛТА

ФОТО-РЕПОРТАЖ

Газар хахалагшадай конкурсһоо

ТРАКТОРАЙ хойно анзаһа шагтагалаад лэ шадал мэдүүлэн жудхүүлхэдэ, газаршье хахалагдаал ааб даа. Энээндэ ямар ондоо шадабари, мэргэжэл хэрэгтэй юм гэжэ зариман һанадаг.

Үнэндөө энэмнай даншье тиимэ бэшэ. Газарые ёһотой һайнаар, нарин заабариин ёһоор, эрхим шанартайгаар хахалхын тула горитойхон шадабари, ехэхэн мэргэжэл хэрэгтэй.

Тиимэһээ трактористнар-газар хахалагшадай мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлхэ, түрүү дүй дүршэлыень дэлгэрүүлхын тула һүүлэй жэлнүүдтэ республика доторнай газар хахалагшадай мүрысөөн-конкурс үнгэргэгдэдэг болоо гээшэ.

Һаяхан Улаан-Үдын аймагай Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын таряалан дээрэ республика доторнай дүрбэдэхеэ тиимэ конкурс үнгэргэгдэбэ. Эндэ республикын 10 аймагай команданууд хабаадалсаһан байна.

Үглөөнэй 11 часта ягаан шара, хүхэ шарэтэй «ДТ-75», «МТЗ-50» түхэлэй тракторнууд зэргэлшэнхэй, зэлэ татан зогсоно. Механизаторнуудшье мүрысөөнэй эхилхые хүлеэжэ ядан байнад. Республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо Т. Ф. Дубкова богонихон үгэ хэлэжэ, газар хахалагшадай конкурсые нээбэ. Нёдондо жэлэй чемпион байһан, Түнхэнэй аймагай механизатор Цырен-Ханда Мухуева мүрысөөнэй туг үргөө.

Удаань конкурсын главна судья, республикын туршалгын станциин директорые наукын талаар орлогшо А. М. Емельянов мүрысөөнэй гурим тухай хэлэжэ үгөө.

Механизатор бүхэн тус тустаа номер абажа, тэрэнээ тракторайнгаа эли газарта хадана. Уданшьегүй дохёо үгтэжэ, тракторнууд зэлэ татан урагшаа дабшана. «ДТ-75» тракторай агрегат бүхэн 100 метр утатай, 40 метр үргэнтэй газарые 1 час хахад соо хахалха, «МТЗ-50» трактор — 100 метр утатай, 30 метр үргэн газарые 1 час 10 минута соо хахалха болоно. Тиигэбэшье яаража огто болохогүй. Эндэ гол юумэнь—шанар хэрэгтэй. Мүрысөөнэй гуримай ёһоор, хэр сэхээр загуун татажа, ямар гүнзэгыдэ, хэды шэнээн үргэнөөр абхуулжа хахалааб, хахалһан газарайнь дээгүүрхи хэр тэгшэб, шоройень хэр һайнаар хаюулнаб гэжэ судьянар нягтаар хаража, механизаторнуудта 100 баллаар сэгнэлтэ үгэнэ. Багахан лэ алдуу гаргаһан байгаа һаань, баллыень доошонь оруулна.

Эгээн һүүлдэ бүхы дүн гаргаад байхада, Загарайн аймагай «Гигант» колхозой тракторист Федот Филиппов 100 баллай 87-е абажа, республикын газар хахалагшадай 1971 оной чемпион нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Хоёрдохи һууриДа — Мухар-Шэбэрэй аймагһаа ерэһэн механизатор Иван Екимов, гурбадахи һуурида Түнхэнэй аймагай түлөөлэгшэ Дамба Бакшеев гэгшэд гараа. Залуу механизаторнуудай дундаһаа Хориин аймагай Үдын совхозой тракторист Дансаран Доржиев нэгэдэхи һуури эзэлээ, эхэнэр трактористнуудай дундаһаа Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой суута басаган Цырен-Ханда Мухуева хоёрдохёо республика дотороо эрхимлэжэ гараба.

Конкурсдо илагшадта дипломууд, Хүндэлэлэй грамота, үнэтэй бэлэгүүд барюулагдаба.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Түнхэнэй аймагай механизатор Цырен-Ханда Мухуева мүрысөөнэй туг үргэжэ байна. 2. Мүрысөөндэ хабаадагшадай «булад хүлэгүүд» шабга дээрэ. 3. Мүрысөөндэ эрхимлэһэн Загарайн аймагай «Гигант» колхозой тракторист Федот Филиппов, Мухар-Шэбэрэй аймагһаа ерэһэн тракторист Иван Екимов, Түнхэнэй аймагай түлөөлэгшэ Дамба Башкеев гэгшэд хүндэлэлэй ендэр дээрэ.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

КИНЕМАТОГРАФИИН ХУДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕН БОЛОН МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Совет кинематографиин хүгжэлтэдэ габьяатай байһанайнь, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь, мүн табан жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ амжалтатай байһанайнь түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Лыкшитов Бадмажап Санжижаповичые — РСФСР-эй культурын габьяата ажал ябуулагша, Сэлэнгын аймагай киносетиин дирекциин киномеханик.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Вертикова Анна Борисовнае — Улаан-Үдэ хотын «Октябрь» кинотеатрай киномеханик.

«ШЭН ГАБЬЯАТА АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Борисов Михаил Степановичые — Загарайн аймагай Онохойн совхозой киномеханик.

Медведева Клавдия Тимофеевнае — кинофильмнүүдэй прокадай республиканска конторын кинопрограммануудые зохёогшо.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРЬАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Доржиев Санжей Сультимовичые — Захааминай аймагай киносетиин дирекциин киномеханик.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1971 оной июниин 22.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

«ЗНАНИЕ» ГЭЖЭ БҮХЭСОЮЗНА БҮЛГЭМЭЙ, ТЕЛЕВИДЕНИ БА РАДИО-ДАМЖУУЛГЫН, ХЭБЛЭЛЭЙ ЗУРГААНУУДАЙ ХУДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕН БОЛОН МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Табан жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө иимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Андохинов Ардан Алексеевичые — Улаан-Үдын аймагай «Коммунизмын туяа» газетын редактор.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Арчукова Антонина Михайловнае — Захааминай аймагай «Ажалай туг» газетын редакциин таһагые даагша.

Будажапов Андрей Будажаповичые — «Зэдын үнэн» газетын редактор.

«ШЭН ГАБЬЯАТА АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Секерина Вера Николаевнае — Загарайн аймагай «Вперёд» газетын редакциин харюусалгата секретарь.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1971 оной июнинн 25.

ХУУЛИ ЁҺО ХҮНДЭЛДЭ...

КПСС-эй XXIV съезд оронойнгоо экономикые улам саашадань хүгжөөхэ, арадай материальна болон культурна ажабайдал бүри һайжаруулха талаар ехэ зорилгонуудые хараалаад байна. Тиихэтээ хамта, коммунис байгуулалтын түүхэтэ үедэ социалис хуули, ёһо гурим бэхижүүлгэ, хуули заршам хазагайруулдаг ёһо бусын элдэб ябадалтай эрид шууд тэмсэл хадаа мүн лэ гүнзэгы удха шанартай хэрэг гэжэ тоолоно. Гүрэнэй журам бэхижүүлхэ, социалис хуули наринаар сахиха, совет хуулинуудые улам нарижуулан зохёохо асуудалда парти, правительствамнай анхаралаа ехээр табижа байдагынь мэдээжэ.

Тиимэл зорилготойгоор һүүлэй жэлнүүдтэ ажал тухай, газар тухай, уһан тухай, элүүрые сахилга тухай, гэрлэлгэ болон гэр бүлэ тухай гэхэшэлэн шухала удха шанартай хуулинууд шэнээр зохёогдожо, үргэн хэлсэлгэдэ табигдаһанай удаа СССР-эй Верховно Соведээр баталагдаа. Мүн тэрэшэлэн захиргаанай органуудай ажал ябуулга һайжаруулха асуудал тушаашье хэдэн тогтоол абтанхай гээшэ. Зүгөөр социалис хуули, ёһо гурим сахилга хадаа гансал захиргаанай органуудай эрхилхэ хэрэг бэшэ, мүн партийна, профсоюзай, комсомолой бүхы организацинуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар шиидхэгдэхэ асуудал гэжэ КПСС-эй XXIV съездын документнүүд соо заагдана.

Эдэ зорилгонуудые хүсэндэнь хүргэхын тула бидэ нэн түрүүлэн хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын ехэ худэлмэри ябуулха зэргэтэйбди. Хүн бүхэниие хуули ёһо, алибаа гурим наринаар сахидаг, өөрынгөө эрхэтэн нэрээ хүндэлдэг байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ шухалын шухала хэрэг мүн. Эрхэтэн бүхэндэ совет хууляар олгогдоһон эрхые хэн нэгэнэй ямараашье хабшаха, хазагайруулха ушар хадаа тэсэшэгүй, эрид буруушаагдаха зүйл болоно. Тиимэһээ хүн бүхэниие шанга журамтай, бэеэ барингы, гражданин байһан уялгаяа гүн сэдьхэлһээ мэдэрдэг байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай асуудал шуу.

Совет хуули хадаа хүн бүхэндэ сэхэ хабаатай, уялгата байхаар абтадаг гээшэ. Тэдэниие наринаар сахиха, бэелүүлхэ гэжэ хүн бүхэн бүхы оролдолгоёо гаргаха уялгатай. Ушар иимэһээ эрхэтэн бүхэн хуули бүхэниие, илангаяа хүнэй ажабайдалда, ажал ябуулгада, тэрэнэй зүгһөө журам сахилгада сэхэ хабаатай хуулиие һайнаар мэдэхэ, һайса тэдээнтэй танилсаһан байха зэргэтэй болоно. Тиигээд лэ байбал, социалис хуули ёһо, гурим хазагайруулха, ниитын ажабайдалда харша, ёһо бусын зүйл ушаруулха ябадал манай дунда эрид усадхагдаха ёһотой.

Гэхэ зуура хуули ёһо мууса мэдэдэг гү, али оройдоошье мэдэдэггүй байһан ушарһаа боложо, зарим хүнүүд худэлжэ байха үедөө хэн нэгэнтэй, гүрэнэй, ниитын алибаа эмхитэй харилсажа байхадаа зорюута бэшэшье һаа, элдэб алдуу гаргадаг, хуули болон гуримда зохихогүй ябадал ушаруулдаг гээшэ.

Сүүдэй хэрэг ябуулгаһаа шэнжэлжэ үзэхэдэ, эрхэтэд хоорондо, мүн эрхэтэд ба элдэб эмхи зургаанудай болон тушаалта нюурнуудай хоорондо ушардаг арсалдаата хэрэг имагтал совет хуули ёһо баримталдаггүй, үнгэрхэдөө, бүдүүлигээр хазагайруулдаг ябадалһаал тохёолдодог байна гэжэ элирнэ. Жэшээнь, хүниие худэлмэриһөөнь буруугаар гаргажархиха, тэрэнэй һанаанда таарахагүй худэлмэридэ оруулжархиха, элдэб янзын зэмэ тохожорхихо, алдуутайгаар тоосооень хэжэрхихэ гэхэ мэтын ёһо бусын зүйлнүүд али олон үзэгдэдэг гээшэ.

Энэмнай юун дээрэһээ болоноб? Эмхи зургаанудай, предприяти, колхоз болон совхозуудай оло... хүтэлбэрилэгшэд ажал ту... мүн бусадшье хуулинуудые ми... дутамагаар лэ шудалһан ... һээ үндэһэлнэ. Ямаршье ү... баримтагүйгөөр, албан хойр... өөрынхеэрээ хүнэй эрхые ха... ха, доромжолхо гээшэ тэрэ хү... бэрилэгшын хүмүүжэл баг... хуули ёһо мэдэхэгүй байн... бодотоор гэршэлнэ бшуу.

1971 оной үнгэрһэн дүрбэ һа... туршада Баргажанай аймагай ... дай сүүд худэлмэриһөө хүнүү... буруугаар гаргаһан тухай ... долтой юһэн хэрэг хаража ү... байна. Тиихэдээ, найман худэ... ришэн ямаршье хуулита ү... баримтагүйгөөр ажалһаа сүл... дөө. Тэдэниие һөөргэнь ху... худэлмэридэнь абхуулха, ажа... байһан сагайнь салин хүлһы... дэндэ гүйсэд түлүүлхэ гэһэи ... хэбэри абаһан байна. Худэл... һөөнь хүнүүдые гаргалга Ф... гай эрхэ түлөөлэлгэ тухай дүр... ёһондо зүрилдүүлэн бэелүү... һэн байгаа бшуу.

Ажал тухай хуулиин ёһоор ... ходоо, худэлмэрилэгшэдые ху... мэриһөөнь болюулха ябадал ... тал ФЗМК-гай зүбшөөлөөр ... хэ ёһотой ха юм. Тиимэ зүб... гүйгөөр ажалһаа гаргагдаһа... ниие ямаршье арсалта, ху... лэлтэгүйгөөр һөөргэнь хууша... дэлмэридэнь оруулха ... тай. Теэд ёһо гурим эндэ ... талагдаагүй. Энэ буруу ... хүтэлбэрилэгшэдэй ажал ... хуули хазагайруулһанай гэ... лоно бшуу.

Жэшээлхэдэ, «Межколхоз... нэгэдэлэй Баргажанай отдел... хүтэлбэрилэгшын приказаар ... оной ноябриин 25-да худэл... шэн Красиков Л. П. ... РСФСР-эй КЗОТ-ой 47-дохи ... тьягай «Е» пунктын ёһоор, ... лай журам ходо эбдэдэг ... най түлөө худэлмэриһөө ... гагдаһан байгаа. Тиигээд ... дэрынь, ноябриин 26-да захи...

Эдэ хүдэлмэришэдые «Электромашина» заводто танихагүй хүн үсөөн лэ байха. Ажалдаа амжалта туйлажа алдаршаһан эдэнэр мэргэжэл шадабаряа нарижуулхые саг үргэлжэ оролдожо ябадаг юм. Элдэб юумэ тошылдогшо Давыд Будеевич Сельверов аяар зургаан станок дээрэ хүдэлнэ. Түрүү хүдэлмэришэн 19 жэлэй туршада нэгэ предприятида ажаллаха зуураа, 17 залуу хүдэлмэришэниие мэргэжэлдэ һургажа хүмүүжүүлээ. Баян дүй дүршэлөө сугтаа хүдэлдэг нүхэдтэеэ дуратайгаар хубаалдажа байдаг. Һаяхан тус предприятиин ветеранай ажабайдалда ехэхэн баяр болоо. Тэрэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаһан байна. Энээгээр урмашаһан Давыд Будеевич түсэбтэ табан жэлдэ абаһан социалис уялгаяа дүрбэн жэл хахад соо дүүргэхэб гэжэ мэдүүлбэ.

Валентина Горлачева гурбан станок дээрэ хүдэлнэ. Тэрэ халаанайнгаа даабариин дүүргэлтые 115—120 процентдэ хүргэнэ. Бүтээһэн бүхы продукцияа эрхим шанартайгаар тушаадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Тошылдогшо Д. Б. Сельверов. 2. Коммунис ажалай ударник В. Горлачева ажалдаа.

А. ШУЛУНОВОЙ фототекст.

1971 оной нэгэдэхи хахад жэлэй гүрэнэй түсэбые Московско областиин промышленность болзорһоонь урид дүүргэбэ

1971 оной гүрэнэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэхэдөө, Москва шадарай промышленна предприятинуудай коллективүүд продукци худалдалгын, шухала түхэлэй олонхи зүйлнүүдые бүтээлгын хэмжээнэй талаар нэгэдэхи хахад жэлэй түсэбые июниин 28-да дүүргээ.

Июниин эсэс хүрэтэр хэдэн арбаад миллион түхэригэй продукци гаргагдаха, худалдагдаха байна.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даалгабари дүүргэгдээ.

Промышленна продукциин бүхы ургалта ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар хангагдаһан байха юм.

(ТАСС).

БОЛЗОРҺООНЬ УРИД!

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Ленинградай ба Ленинградска областиин ажалшад промышленна продукци худалдалгын шухала олонхи зүйлнүүдые бүтээн гаргалгын хэмжээнэй талаар нэгэдэхи хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид, июниин 28-да дүүргээ.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даалгабари үлүүлэн дүүргэгдээ. Промышленна продукциин бүхы ургалта ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаһан байха юм.

Июниин һүүлэй үдэрнүүдтэ түрүүшын хахад жэлэй түсэбһөө гадуур элдэб зүйлнүүд, тэрэ тоодо хэдэн арбаад миллион түхэригэй арадай хэрэглэлэй эд бараан гаргагдаа.

(ТАСС).

ХУБИСХАЛАЙ МУЗЕЙ НЭЭГДЭБЭ

МНР-эй Сэлэнгэ аймагай Алтан-Булаг хото Монголой арадай хубисхалай үлгы нютаг гэжэ бүхы орон дотороо алдаршанхай юм. 1921 ондо илаһан арадай хубисхал энэ хотоһоо эхилжэ Улаан тугаа мандуулһан түүхэтэй. Эндэ мэнэ һаяхан мантан томо шэнэ байшан баригдажа, тэрээн соо Монголой арадай хубисхалай музей нээгдэлэй. Музейн энэ ехэ байрые Совет орон өөрынгөө хүсэ болон зөөреэр бүтээжэ, арадай хубисхалай 50 жэлэй ойн һайндэрые тохёолдуулан, Монголой арад түмэндэ бэлэг бариһан байна.

Монголшуудай урдын эшэгы гэрэй маягтайгаар хэгдэһэн шэл тоонотой музейн байшанда ороходо Монголой хубисхалай алдарта ударидагша Д. Сүхэ-Баатарай моритой хүшөө уужам ехэ залай тэгэн дунда табигданхай. Тэрэнэй саада тээгүүр дээдэ дабхарта гараха гоёожо хэһэн гэшхүүртэй. Хажуу таладань баһа доодо дабхарта ороходо багашаг шата бии. Доодо дабхар соонь музейн ажалшадай албанай газар, библиотекэ оршоно.

Музейн байшангай хоёрдохи, гурбадахи дабхарта үзэсхэлэнгэй олон таһалганууд эмхидхэгдэнхэй. Эдээн соо 12 ондо ондоо темээр зохёогдоһон 535 зүйлэй үзэсхэлэн табигдаһан байха юм. Үзэсхэлэнгүүдэйнь эхинэй хэһэгтэ Монгол ороной ажалшан арад түмэнэй хубисхалай урда тээхи хүшэр хүндэ ажабайдал, тэдэнэй тэмсэлые бодото баримтануудаар харуулһан экспонадууд табигдаһан байна.

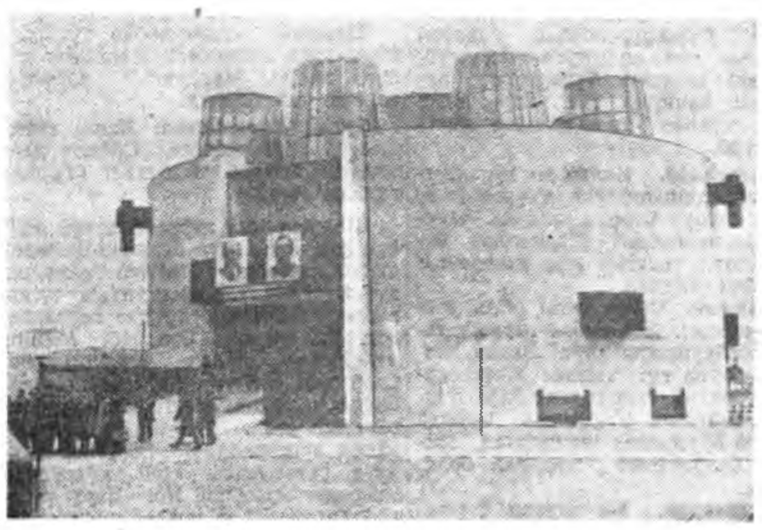
Удаалуулан шэнэ үеын бодото байдалые харуулһан үзэсхэлэнгүүд—Россида мандаһан Октябриин социалис революциин түүхэтэ илалтануудые харуулһан фото-зурагууд табяатай. Эндэ Октябриин социалис революциин агууехэ ударидагша, анха түрүүшын Совет засаг байгуулагша В. И. Ленинэй Октябриин түрүүшын үдэрнүүдтэхи ажал ябуулгануудые харуулһан зурагууд бии.

Октябриин хубисхалай нүлөөгөөр Монгол орондо арадай хубисхалай илалта түгэс дүлэнэй бадарһан байдал түүхын олон баримтануудаар харуулагдана. Арадай хубисхалай илалтые совет-монгол арадуудай хоорондын нүхэрлэл, бата хани барисаан, харилсан туһалалсалга шиидхэһэн байна. Энэ темэдэ музейн олон тоото үзэсхэлэнгүүд зорюулагдана.

Монголой хубисхалые үүсхэгшэ жанжин Сүхэ-Баатарай ударидалгаар монгол арадай хубисхалта партиин байгуулагдаһан, тэрэнэй анхадугаар съездын Хяагта хотодо болоһон, мүн Сүхэ-Баатар түрүүтэй МНРП-гэй түлөөлэгшэдэй Москва ошожо, В. И. Ленинтэй уулзаһаниие харуулһан тон һонирхолтой түүхын материалнууд, фото-зурагууд болон урлалай бусад бүтээлнүүд табигдаһан байна.

Монгол ороной мүнөө үеын байдалые харуулһан бүлэгтэ хубисхалай илан мандаһые, феодализмһаа социализмда сэхэ шэлжэн ороһониие, орон дотороо социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулжа байһаниие, экономикын болон соёлой бурьялан хүгжэжэ байһаниие эли тодоор харуулна.

СОВЕТ-МОНГОЛ НАНИ БАРИСААНАЙ ҺАРА

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хубисхалай музейн байшан.

Ц. ДАМДИНЖАВ,
МНР-эй «Үнэн» газетын Сэлэнгэ аймагтахи тусхай корреспондент.

Д. ТАРВА

ХЭДЫХЭН ЛЭ ҮГӨӨР... (ФИНЛЯНДСКА ДЭБТЭРЬЭЭ)

Дандаа
гурбахан лэ үгөөр
ойлголсожо болодог юм
байна.
Дутахашьегүй,
ядалдахашьегүй,
хүрөөд лэ байха юм байна.
Һагсагар ургамалтай,
үдхэн шугытай
аралые тойрон,
Һайхан тунгалаг,
гүнзэгы уһатай
нуур соогуур
Уһанай онгосодо
нишэ тнишээ
сэнгэжэ ябахадаа,
Уг нютагай
буурал үбгэнтэй
халта ярилдалайб.
Харин тиихэдээ
хэдыхэн үгөөр
ярилдаа гэжэ һананабта?
Хайхаржа тоолобол,
оройдоол
гурбахан үгэ бшуу даа.
Уулзааша үбгэмни
«Суоми» гээд,
бэеэ заажа дохисогообо.
Урдаһаань би
«Монгол» гээд,
өөрыгөө заажа зүбшөөбэб.
«Энхэ тайбан» гээд,
баруун гараа
барилсан адхабабди.
Эб найрамдал—
хоюуланаймнай хүсэл
адли гэжэ мэдэлсээбди.

Уссури мүрэнэй урасхал дээр...

Харьялан урдаһан
Хабтагай мүрэнэй урасхалда,
Шуумайһан һуршадал,
Шуумгай урагшаа дабшанабди.
Үзэсхэлэн мэтэ
Үнгын зүгтэй байгаали
Аажам, сарюун,
Альган дээрэмни байһандал.
Боролжын хажуугаар
Бушуу тамаран гарахадам,
Шэлбүүһэ мүшэр
Сохымни шэрбэһэндэл үзэгдэнэ.
Мүрэн өөдэ
Мүргүй түргэн шууюулнабди,
Уссуриин урасхалай
Үдэшын наранда ялалзахада,
Ошо бутарна
Олон янзын туяанһаа.
Шэмэг байгаали
Шэдитэ ямар уран бэ даа!
Ута замаймнай
Ульгам хурдан хүлэг
Урасхалай дундуур
Урагшаа шууяһаар лэ ябана.
Даманскые хамгаалһан
Далита баатарнуудай алдар
тухай
Сэрэгэй дарга
Сэдьхэлыемнай хүдэлгэн
хөөрэнэ.
Хөөрэһөөр лэ ябана,
Хөөрэхэ бүринь досоомнай
Залуухан хүбүүдэй
Залиршагүй баатаршалга
тобойно,
Үгэ бүхэнһөөнь
Үнэнэй дүлэн ошотоно,
Дорюун нүхэдэймнай
Дархан соло энэл даа.

Ц-Б. БАДМАЕВ буряадшалба.

Социалис оронуудта

ХАНИ БАРИСААНАЙ МУЗЕЙ

СОФИ. (АПН —«София-пресс»).Ород ба болгар арадуудай аха дүүгэй холбооной түүхэ болгар-совет хани барисаанай ниитэ арадай комитедэй дэргэдэхи Национальна музей соо эли тодоор харуулагдана. Тэрэнэй экспонадууд мянга гаран жэлэй турша соо хоёр арадай хоорондо байгуулагдаһан экономическа, политическэ ба соёлой холбоо барисаае харуулжа үгэнэ. Зүгөөр мүнөөнэй харилсаа холбоондо гол анхарал хандуулагданхай.

Болгариин ба Советскэ Союзай хоорондо элдэб янзын харилсаа холбооной үргэнөөр байгуулагдаһан тухай экспозицинь хөөрэжэ үгэнэ. Залнуудай нэгэн соо СССР-эй бүхы областьнуудһаа эльгээгдэһэн бэлэгүүд табигданхай. Совет архивууд сооһоо абтаһан микрофильмүүд мэргэжэлтэдтэ ехэ һонирхолтой байхаһаа гадна, хоёр ороной арадуудай хани барисаанай үни холын сагһаа тогтоһые харуулжа үгэнэ.

Совет сэрэгшэдые 1944 ондо болгарнуудай ехэ баяртайгаар угтаһые харуулһан фото-зурагуудай выставкэ музейн дэргэдэ эмхидхэгдэнхэй. Болгар-совет хани барисаанай хүндэлэлдэ зорюулагдажа, республикын газар дээрэ бодхоогдоһон памятнигуудай фото-зурагууд, хани барисаа бэхижүүлгэ ба хүгжөөлгэдэ тусгаар габьяатай хүнүүдэй, Болгариин эрхэ сүлөөгэй түлөө байлдаануудай үедэ наһа бараһан совет баатарнуудай, Улаан Армиин зэргэдэ ябажа тулалдаһан болгар гражданинуудай портредүүд эндэ мүн лэ харуулагдана.

Музей СССР-эй олон музейнүүдтэй холбоотой, материалнуудаа андалдан абалсажа байдаг.

БОЛЗОРҺООНЬ УРИД БҮТЭЭГДЭБЭ

ПРАГА. (АПН—«Прагопресс»). Тоогойнгоо талаар наймадахи «СБ-2500» гэжэ түгэлдэр хүсэтэ самоходно земснарядые Праго-Ливни городто байдаг «Ческе Ладонице» гэжэ завод Советскэ Союзда эльгээгээ. КПЧ-гэй XIV съездын хүндэлэлдэ зорюулан абаһан уялгануудаа дүүргэхэдээ, предприятиин коллектив агрегадые болзорһоонь хахад жэл урид бүтээжэ шадаһан байна. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, захил хэгшэ урда тээнь хараалагдаһанда орходоо бүхэли шахуу навигационно сезон соо тэрэниие ашаглажа шадаха байна бшуу. Земснаряд часай турша соо 2500 кубометр хүрэтэр элһэ шоройһорон хаяжа шадаха байна. Энэ агрегат Сибириин гол мүрэнүүдэй нэгэн дээрэ хүдэлхэ юм.

КОПЕРНИГЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ УНИВЕРСИТЕДТЭ

ВАРШАВА. (АПН - «Инстерпресс»). Торуньска Николай Копернигэй нэрэмжэтэ университедтэ мүнөө 4000 шахуу студент һурана, 500 гаран научна хүдэлмэрилэгшэд, һурагшанар ажаллана. Хорин табан жэлэй урда тээ байгуулагдаһан энэ һаяшагай дээдэ һургуулиин мүнөөнэйнь байшан уйтан болоо. Университедүүдэй шэнэ байшан бодхохо һанал бодол архитектурна мастерскойнууд соо гарадаг болоһоор үнинэй. Польшын агууехэ астрономой түрэһөөр 500 жэлэй ойдо городой дунда зуун жэлэй бүхы ансамбль һэргээгдэхэ, хэдэ хэдэн шэнэ томо байшангууд, тэрэ тоодо университедэй шэнэ городок баригдахаар хараалагдаа.

Ойн баярай 1973 ондо городой түрүүшын ээлжээнэй барилга дүүргэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Город шадарай ойдо дүтэхэнэ студентнэрэй хамтын байрын корпусууд, спортивна - түхеэрэлгэнүүд бодхоогдохо, амаралтын зоно байгуулагдаха. Город шадар химическэ ба биологопочвенно факультедүүдэй байшангууд, главна библиотекэ, ехэ залтай захиргаанай корпус баригдаха байна.

УҺА СҮРШЭН САСАДАГ НҮҮДЭЛ ТҮХЕЭРЭЛГЭ

БУДАПЕШТ. (АПН—«Будапресс»). Карцагтахи (Зүүн Венгри) газарай хүрьһэнэй научно-шэнжэлэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэд, нютагай механическа мастерскойн мэргэжэлтэд уһа сүршэн сасадаг шэнэ түхэлэй самоходно түхеэрэлгэ ухаалан зохёогоо.

Энэ түхеэрэлгэ 30 сантиметрһээ үндэр бэшэ ургасатай тарималнуудые уһалжа шадаха байна. Сабшалан, бэлшээри, орооһото таряанай, люцерна, огородуудай тарилга уһалхада илангаяа таарамжатай, тэрэниие спортталмайнууд ба паркнуудай газонуудта уһа сүршэхын тулада хэрэглэжэ болохо байна. Багахан хэмжээтэй, хүнгэхэншье һаа, энэ агрегат нилээд ехэ бүтээсэтэй. Тэрэ 10 үдэрэй турша соо 57 гектарай хүрьһые 30 миллиметр хүрэтэр гүнзэгыгөөр норгожо шадаха байна бшуу. Уһаниинь хайша хайшаа 105 метр хүрэтэр сасаржа шадаха байна. Уһа сүршэдэг шэнэ түхеэрэлгэ амжалтатайгаар шалгалта барижа гараа.

ЭДЭЭНИИЕ УНШАГТЫ, ҮХИБҮҮД!

Шэнэ түүжэ

Буряад литературада дундуур болон ахамад классуудай һурагшадай уншахаар ном үсөөншэг даа, хургаа даража тоолохоор. Тиимэл хадань, үхибүүд шэнэ номой, томонууд романуудайшье хэблэлһээ гарахада, тон баяртайгаар угтадаг.

Уран зохёолшо **Ц-Б. Бадмаевай** зохёоһон **«Будамшуугай орон нютагаар Серёжын аяншалһан тухай»** гэһэн түүжэ хэблэлһээ гаража, номой магазинуудта һаяхан оробо. Москвада ажаһуудаг Серёжа гэжэ хүбүүн Буряад орондо нютагтай Буда нүхэртөө айлшалжа, наһан соогоо үзөөгүй юумэеэ үзэнэ, хараагүй юумэеэ харана. Үнгэрхэдөө, Серёжа мори унажа һураа бшуу.

Серёжа юундэ Буряад орондо айлшалха болоо юм. Ушарынь хадаа иимэ байгаа: бэрхэ һурагшадай нэгэн Буда пионернүүдэй «Артек» гэжэ лагерьта амархадаа Серёжотой танилсажа, хани нүхэд болоһон юм ха. Тиигэжэ нэгэтэ зунай амаралтын үедэ Буда нүхэрөө айлшаар ерэхыень уряа...

Номой таг

Юрэдөө, эдир уншагшад тэрэ номые өөһэдөө уншахадаа, юунэй болоһые тодорхойгоор мэдэжэ абана ааб даа.

Түүжэ яһала уран хурса хэлээр бэшэгдэһэн. Гадар, доторойнь шэмэглэлые уран зураашa **И. И. Стариков** бүтээгээ. 3000 хэһэгээр гараһан ном наймаанда гүйсэтэйхэн байна.

„Суутайн сагаан хулагшан“

1940 ондо «Онтохонууд» гэжэ ном гараһан түүхэтэй. Хуудаһанайнгаа соорохо болотор уншуулһан «Онтохонууд» соо «Суутайн сагаан хулагшан» гэжэ үльгэр бии һэн. Тэрэ үльгэр Хэжэнгын үльгэршэ үбгэн Цырен Зодбоевһоо бэшэгдэһэн гэжэ тэмдэглээтэй байгша бэлэй. Түрэһэн унагаяа абархын тула ами наһаяа алдаһан «Суутайн сагаан хулагшаниие» тэрэ үеын эдиршүүл ехэтэ хайрладаг һэн.

Харин поэт **Г. Дашабылов** уран гүүрһанайнгаа ашаар «Суутайн сагаан хулагшанай» хурса туруунай абяае дахин зэдэлүүлжэ, мүнөө үеын эдиршүүлдэ үльгэр-поэмэ болгон бэлэг бариба гээшэ ха.

«Суутайн сагаан хулагшан» гэжэ поэмэеэ бэшэхэдээ, мэдээжэ үльгэрһөө һабагша татан, поэт өөрынгөө аялга нэмэлсэһэн байна. Шэнэ поэмэ-үльгэрөө Г. Дашабылов Хэжэнгэ нютагайнгаа үльгэршэ, түүхэшэ үбгэн Цырен Зодбоевой арюун дурасхаалда зорюулаа.

Һургуулиин бага наһанай хүүгэдтэ зорюулһан поэмэ-үльгэрые ехэшүүлшье һонирхохо аабза гэжэ һанахаар. Уран зураашад **В. Топорковский, В. Воробьев** гэгшэд яһала гэмгүй зурагуудаар номые шэмэглээ.

Ц. ЦЫРЕНОВА.

БАЙХААР...

...най гүйлтые профсоюзай местком заседани дээрээ хаража, Красиковые хүдэлмэриһөөнь гаргаха зүбшөөл үгэһэн байха юм. Харин хуулиин ёһоор болоходоо, түрүүлэн местком дээрэ энэ хүнэй ажал тухай асуудал шиидхээд, һүүлээрнь лэ тэрэниие хүдэлмэриһөөнь сүлөөлхэ байгаа бшуу.

Ажал тухай хуулиин ёһоор, нарайтай болохо гү, жэл хүрөөгүй хүхөөр үхибүүтэй эхэнэрнүүд хүдэлмэриһөө гаргагдаха зэргэгүй. Тиимэ хуулиин байн гэтэр, хэлхээ холбооной Баргажанай узелай начальнигай приказай үндэһөөр, 1971 оной январиин 26-да ганса бэе аад, нарайтай болохо эхэнэр Распопова гэгшэ хүдэлмэриһөө гаргагдаһан байгаа. Тэрэнэй гүйлтые тэндэхи местком долоо хоноһон хойно зүбшэхэдөө, хүндэтэйдэ тоолоогүй, һөөргэнь ажалда оруулхые баһал арсажархиһан юм. Иимэ хуули бусаар абтаһан приказ болон шиидхэбэри арадай сүүдэй шиидхэбэреэр хүсэгүйдэ тоологдожо, буруугаар зэмэдэ орогшын хэрэг сагааруулагдаһан байна.

Социалис хуули ёһо саашадань улам бэхижүүлхын тула нэн түрүүндэ граждан эрхэ тушаа абтаһан совет хуулинуудые хүн бүхэндэ гүнзэгыгөөр ойлгуулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, энэ талаар хүтэлбэрилэгшэдэй мэдэрэл бүри дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдаха болоно. Энэл хэрэгтэ зорюулан, КПСС-эй ЦК ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет «Совет гражданинуудай хуули ёһо мэдэхэ болбосоролые дээшэлүүлхэ тухай» тогтоол абаһан байна бшуу. Удаань тэрэ оной декабрь һарада «Арадай ажахыда хабаатай хуули шудалалга һайжаруулха тухай» тогтоол гараа һэн.

Манай орондо гүрэнэй болон ниитын ажал ябуулга олониитын эдэбхитэй хабаадалгатай хэрэг болгогдон хүгжөөгдэнэ, социалис хуули ёһо, гурим бэхижүүлэгдэнэ. Мүнөө социалис байгуулалтын шэнэ шата тээшээ дабшажа байһан сагта совет хүн бүхэниие һайн һайхан, үнэн сэхэ сэдьхэлтэйгээр, эрхэтэн ёһоной гүн бодолой харюусалгатайгаар хүмүүжүүлхэ гэһэн оролдолгын удха шанар улам дээшэлнэ. Ушар иимэһээ үргэн ниитэ хүдэлмэришэд, колхозчигууд, алба хаагшад болон интеллигенциие совет хуули, ёһо гуримуудые һайса мэдэдэг болгохо талаар партиин, профсоюзай болон ниитын бусад организацинуудай эмхидхэн ябуулдаг ойлгууламжын хүдэлмэриие бүри үргэдхэхэ, хурса удхатай болгохо эрилтэ мүнөө онсо табигдана.

Совет хуулинуудай гол удхые, заабаринуудые хүн бүхэндэ нэбтэрүүлэн ойлгуулха ниитын ехэ хүдэлмэридэ республикымнай юристнүүд яһала эдэбхитэйгээр хабаадалсана. 1970 ондо сүүдэй хүдэлмэрилэгшэд ажалшадай дунда 836 лекци уншаһан, элидхэл хэһэн байна. Энэ жэлэй түрүүшын кварталай туршада 242 хөөрэлдөөн болоо. Энэ талаар Захааминай, Хоринин, Яруунын аймагуудай, Железнодорожно районой, республикын Верховно сүүдэй хүдэлмэрилэгшэд шалгараа. Тэрэшэлэн «Знание» бүлгэмэй республиканска отделениин, юридическэ эрдэм шудалалгын арадай университедүүдэй лекторнууд энэ хүдэлмэридэ анхаралаа ходо табижа байдаг гээшэ.

Гэхэ зуура эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд мүнөө үеын эрилтэдэ гүйсэд харюусана гэжэ хэлэхын аргагүй. Зарим ушарта социалис хуули ёһо, гурим дүрим нэгэ талаһаань тайлбарилагдадаг байха юм. Жэшээнь, лекци уншахадаа, элидхэл, хөөрэлдөө хэхэдээ ажал шадта олгогдоһон эрхэ, тэдэнэй абаха хүнгэлэлтэ, тэдэниие хамгаалха гуримууд тухай асуудалнуудые гол түлэб анхараад, харин ажалшад гүрэнэй урда, олониитын урда ямар уялгатайб, хуули ёһо, гурим дүрим яажа сахиха ёһотойб гэһэн эрилтэдэ анхарал хандуулагдадаггүй ушарнууд олон. Үнэн сэхээр хүдэлхэ, совет хуулинуудые, социалис ажабайдалай ёһо гуримые нарин нягтаар сахиха гэхэ мэтын эрхэтэнэй бэелүүлхэ уялгануудые хүн бүхэндэ ойлгуулха гээшэ угаа шухала зүйл шуу.

Заримашуулай юридическэ мэдэсээр бага, хуули ёһо, гурим дүрим мууса мэдэдэг ушарһаа уламжалан, алибаа хуули хазагайруулха, совет гражданинай эрхэ хабшаха, элдэб эсын гомдолой олошорхо мэтэ ниитын ажабайдалда огто зохихогүй зүйлнүүд тохёолдодог шуу.

Совет хуули, ёһо гурим гээшые хүн бүхэн лэ һайн мэдэхэ уялгатай. Энэ ганса юристнүүдэй хэрэг бэшэ. Тиимэһээ саашадаа хүн зониие хууляар олгогдоһон эрхэеэ зүбөөр эдлэдэг, тэрэнээ зүбөөр хэрэглэдэг байхаар, гүрэнэй, ниитын үмэнэ ямар уялгатай байһанаа гүйсэд мэдэдэг байхаар хүмүүжүүлхэ зорилгоор пропагандын али бүхы арга дүршэл хэрэглэхэ шухала гэжэ тэмдэглэмээр. Энэ хэрэгтэ соёл гэгээрэлэй болон харалгын эмхи зургаанууд, мэдээсэл эрхилдэг хэблэл болон радио, теледамжуулгын органууд өөрынгөө хүдэлмэриие улам даамгайгаар зорюулха уялгатай.

Хуули ёһо, гурим дүрим болон совет гражданинда олгогдоһон эрхэ хүндэлдэг, сэхэ сэбэрээр бэелүүлдэг байхаар хүн бүхэниие хүмүүжүүлхэ асуудал нэгэ далайсаар шиидхэжэрхихэ хэрэг бэшэ. Тиимэһээ саашадаа энэ хүдэлмэреэ холын хараата, гүнзэгы, хүсэеэ нэгэдүүлхэ ниитэ түсэбэй ёһоор ябуулха байһамнай дамжаггүй.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ,
республикын юстициин министрэй орлогшо.

БАЯН УРГАСА АБТАХАЛ

Юһэдэхи табан жэлэй туршада округой ажахынууд тарилгынгаа талмай нилээд үргэдхэжэ, орооһо тарьянай ургаса дээшэлүүлхээр хараална. Байга ондо хамта дээрээ 420-ёод мянган гектар газарта орооһото ургамалнууд тарингдаба, 239.577 гектарын шэниисэ. Округой таряашад гектарай дунда зэргээр 16 центнерһээ бага бэшэ орооһо таряа хуряаха социалис уялга абаад, амжалтатай хүдэлжэ байнхай. Энэнь ургасаар эгээн баян үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ хоёр центнерээр ехэ болоно.

Үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ

Боохоной аймагай Бэлшэрэй совхозой хонишон И. В. Башинов илангаяа һайн амжалта туйлана. Даалгагдаһан эхэ хонидой отараһаа нёдондо хамта дээрээ 3170 хурьга түлжүүлһэн, 102 центнер нарин нооһо хайшалжа, гүрэндэ тушааһан байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар ахалагша хонишон Башиновта Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэ олгогдожо, Ленинэй орден, «Хадуур ба балта» гэжэ алтан одон һаяхан баяр ёһололой оршон байдалда барюулагдаба.

Нүхэр Башинов харюугай үгэ хэлэхэ зуураа:

— Түрэл партиингаа ээлжээтэ съездын болоһон түүхэтэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүриһөө 135 хурьга абаха социалис уялга абаад, тэрэнээ амжалтатайгаар бэелүүлээб, хонин бүриһөө 4 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалхын тула бүхы оролдолгоёо гарганаб, — гэжэ мэдүүлээ һэн.

ХҮРШЭ ОБЛАСТЬҺОО МЭДЭЭСЭНЭ

ШЭНЭ ГАЗАР ДЭЭРЭ

Эхирэд-Булгадай аймагай колхоз, совхозууд 1971—1975 онуудай туршада 16.800 гектар шэнэ газар ой модонһоо сэбэрлэжэ, намаг налхииень хатаажа элдүүрилхэ зорилго урдаа табинхай. Ганса энэ жэлдэ 2040 гектар шэнэ газар ашаглалгада оруулха, гадна 1300 гектар бэлшээриин газар һайжаруулха юм.

Шэнэ газар элдүүрилхэ хүдэлмэриин ехэнхииень һая эмхидхэгдэһэн Усть-Ордын нүүдэл 3-дахи колоннын коллектив бүтээнэ. Тус колонно хүсэ ехэтэ оньһон техникээр түгэс хангагданхай. Жэлэй эхинһээ хойшо хамта дээрээ хоёр мянгаад гектар газар ой модонһоо, һөөг бургааһанһаа сэбэрлэгдээ. Тэрэнэй ехэнхинь тэжээлэй культуранuудаар эзэлэгдэбэ.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ГУЛАМТА

Хүдөөгэй техническэ мэргэжэлэй Кутулигай 4-дэхи училищи область дотороо эгээн үнинэй юм. Үнгэрһэн гуша гаран жэл соо училищи 13 мянган хүниие механизаторай мэргэжэлтэй болгоһон байна.

Социалис Ажалай Герой И. С. Колесников, Ленинэй орденой кавалер И. И. Ревтов, Эрхүүгэй хүдөө ажахын институдай багша В. С. Гущев болон бусад училищиингаа нэрэ солые суурхуулан, ёһотойл омогорхолынь болонхой.

Мүнөө тус училищида 500 хүн һурана. «Кировец-700» маркын булад хүлэгые жолоодогшодые һүүлэй үедэ һургажа эхилээ.

240 хүнэй һураха һуралсалай шэнэ байшан һая баригдажа захалба. Тиин Кутулигай 4-дэхи ГПТУ механизаторнуудые бэлдэдэг горитой гуламта болохонь шуу.

ЖЭЛДЭЭ—1 МИЛЛИОН ТОННО

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй, мүн аха дүү Корей, Монгол оронуудай цементнэ заводуудые Залариин гипсэвэ рудник түүхэй эдээр (гипсын шулуун) хангадаг.

Гипсын шулуу малтан абалга руднигта жэл бүри дээшэлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ руднигай үйлэдбэрилдэг продукциин хэмжээн хэдэн зуу мянган тонноор дээшэлһэн байна.

Эндэ шулуу бутарган илгадаг фабрика баригдаа.

Ойрын жэлнүүдтэ тус руднигые һэльбэн шэнэдхэхэ ехэ хүдэлмэри эхилхэнь. Гэхэтэй хамта, механическа мастерскойнууд, үйлэдбэриин талмайнууд нилээд үргэдхэгдэхэ, хүсэтэ оньһон техникээр хангагдаха юм. Тиин 1975 он болотор жэлдээ дунда зэргээр гипсын 1 миллион тонно шулуун абтадаг болохоор хараалагдана.

Л. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Үүсхэлыень һайшаамаар

Эхирэд-Булгадай аймагай Харадай дунда һургуулиин 10-дахи класс дүүргэһэн һурагшад аха нүхэдэйнгөө заншалта жэшээгээр түрэл нютагтаа үлэхөөр шиидэбэ. Тэдэнэрэй гаргаһан үүсхэлые үетэн нүхэдынь дэмжэн һайшаана. Тиин Хохорскын, В. Б. Борсоевой нэрэмжэтэ, Усть-Ордын, Нельхайн дунда һургуулиин һурагшад ажахынуудтаа үлэжэ, хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ хубитаяа оруулалсахань.

Матвей ОСОДОЕВ

НЭГЭТЭ ҮДЭШЭ

НЭГЭ ҮЙЛЭТЭЙ, ХОЁР ҮЗЭГДЭЛТЭЙ ЗүЖЭГ

Хабаадаха нюурнууд

Мархай—зоотехник.
Шаажан—тэрэнэй һамган.
Дулмаадай—тэдэнэй басаган.
Булад Харинаевич—бригадир.
Гарма—Дулмаадайн үетэн хүбүүн.
Арампил—харуулшан үбгэн.

Нэгэдэхи үзэгдэл

Мархайтанай гэрэй нэгэ таһалга. Түхэрээн стол, стулнууд, түмбэ дээрэ табяатай радиоприемник гэхэ мэтэ зүйлнүүд. Мархай самсаяа шагталан байна.

Шаажан (галстугынь утюгдэхэ зуураа). Үнеэднай мүнөөшье хүрэтэр үгы, тэдэнээ бэдэрэлсэхэгүй юм гүш?

Мархай. Намда ямар сүлөө байна гээшэб? Гүүртэ, отаранууд дээгүүр ябахаяа яаража байхыем харанагүй гүш?

Шаажан. Иимэ үдэшэ болоһон хойно гү? Һэ, гайха тагна ехэ. Тэрэ унтажа хонодоггүй Булад Харинаевичай урда һаймһарха һанаатан гүш? Бүдэртэрөө хүдэлөөшье һаа, бэрхэ гэжэ магтуулхагүйш! Өөһэдынгөө үнеэдэй шонодошье эдюулээ һаань, шамда хамаагүй!..

Мархай. Муу ама бү гарал даа. Теэдшье хахад хүнэг һү һаахын тула гурбан үнеэ бариһанай тоолхо бии юм гү? Али эртүүр тугаллаһанһаа боложо, хожоржо захалаа гү, боомонроршни... (Бодолгото болоно). Правленидэ ошохыем дуудаа һэн. Юун бологшо ааб... Шинии иигэжэ хомхойроогүй һаа...

Шаажан. Правлени—правлени гэлсэхэдээ бэрхэнүүд аад, юрэдөө хэһэн, бүтээһэн юумэтнай харагдагшагүйл. Теэд юундэ би хомхойрхо болоо хүнбиб? (Долёобор хургаа хамартань тулгаад абана)... Һэнэгтэй эдеэлээгүй үнеэдһээш боошхо һүн һаагдахагүйл... (Кухни соогоо ампартануудые хангиргана).

Мархай. Боошхо гэжэ юун байхаб даа, дан үнгэргэжэ бү орхиё. Үглөөнһөө үдэшэ болотор бэлшээри дээрэ ябаһан аад...

Шаажан. Тэдэ яяр яндан мал адуулаашад үни хада эдеэлсэгүй болошоһон олтирог дээрэ центрэй үхэрнүүдые зэрэгэд, үдэшын һаали болотор загаһа хахуулидана гэлсэнэл.

Мархай. Магад заримыень үүсэлжэ худалдажархиха болоо гүбди? Маанадһаа бэшэн нэгэл үнеэтэй хаям...

Шаажан. Бү үбэштэйрэ! Хэн зунай тэг дунда малаа алажа худалдажа байгаа юм? Намар тээшэнь таргалхадань худалдахада дээрэ. Эгээ ши хаанаһаа абажа «хахад хүнэг» һү һаагааш гэнэш?

Мархай. Хараһаар байтарни хахад хүнэг һү бяряад орожо ерэнэ бэшэ һаалши?

Шаажан. Сепараторай саана байһан үшөө хоёр хүнэгтэй һү харагүй аад, бү заабарла! Минии ухаалдижа, һүниндөө бэлшээридэ гаргаагүй һаамни, юун тиимэ ехэ һүн һаагдахань һэм.

Мархай. Ши, Шаажан, үнэхөөрөөшье болгоо... Һүни бүхэндэ гаргахамнай аягүй. Улад зон юун гэжэ хэлсэхэб? Бишни юрын хүн бэшэ, харин зэргэ тушаалтай ха юмбиб.

Шаажан. Һэ, зоотехнигби гээд, хамтын зөөри харамнаха болоошьи-и. Тиимэ, тиимэ. Колхозые баяжуулха хүсэлтэй аймагай центрһээ ерээ һэн гүш? Шам шэнги һайдууд бага зэргэ һаахаралдаад, һонёо буурахадаа һөөргөө талиигша. Бужуутай буруунуудай һүүл мушха мушхаһаар хашарнагүй гүш? Удангүй хашархал байхаш, харин эндэ байһан үедөө зөөритэй боложо үрдихээ бодыш!

Мархай. Үгы, табан гахай, гурбан үнеэнһээ саана үшөө ямар юумэтэй болохоёо һананаш?!.. (Ябахаяа забдана).

Шаажан. Ши, Мархай, элдэбээр шалихаяа болил даа с-шаа. Теэд шинии түрүүшын һамган Даринма... Энэ Дулмаадайншни эхэ. Тэрэшни нам шэнги ядараа һэн гү? Дайнай хатуу үедэ тулижа ябахадам, зөөхэй тоһон соо умбажа ябагша һэн... Мүнөө минии ээлжээн ерээ!.. Хүн үе наһаараа зобожо ябадаггүй юм. (Мархай дураа гутан, бушуу гаража ошоно. Шаажан хойноһоонь дугташана). Ошыш!.. Арилыш... Сэхэ рүүнь хэлэхэдэмни хэлэхэ юумэншни олдобогүй бы?.. Хожомойхёо бодохогүй баһал һула амитан даа. Минии үгы һаа, яаха амитан гээшэб?..

(Энэ үедэ хоёр хүнэгтэй юумэ арай даажа, Дулмаадай ороно).

(Шаажан гансата зөөлэржэ, хүнэгүүдыень тодожо абана). Оо, бэрхэш даа, басагамни!.. (Хүнэгүүдынь кухни руу абаашана).

Дулмаадай. (Эжынгээ гаража ерэхэдэнь). Юундэ энэ столовын үлөөдэһэ асарна биб?.. Эшхэбтэр болошоо.

Шаажан. Юу хэлээ гээшэбши?.. Колхозой олон гахайнууд энээнииешни эдихэдээ сүлдшье гэхэгүйл. Харин өөрымнай гахайнуудта ёһоорхон нэмэри болохол. Эжышни ухаатайдаал Янжима хүгшөөтэй сугтаа столоводо хүдэлхыешни хэлсээ бшуу. Үбһэнэй бригадада ошоо һаа, һоно батаганаанда хазуулжа зобохо байгааш. Тиихэдэ эдэ гахайнуудаа шахажа ерээд, үшөө хашарагуудаа худалдахада мнай, алин тухай сэнтэй болохо гэжэ һананаш? Удангүй «Москвич» худалдажа абахабди... Үгы, «Москвич» гээшэмнай хэрэглэмжэһээ гаража байһан машина хаш даа. «Волга» гү, али тэрэ «Чайка» гээшэнь һураггүй дээрэ байха.

Дулмаадай. Машина абаа һаа, бүри муухай юумэн болохол. Мүнөөшье хүнүүд элдэбээр хэлсэдэг болонхой.

Шаажан. Юун гэжэ?

Дулмаадай. Угайдхаһаа, эжы, юундэ колхоздо хүдэлнэгүйбта?

Шаажан. Абыешни зараашань хүрөө! Оройдоо ноёдой урдаһаа шиидшье гэжэ дуугарха шадалгүй, зараһан тээшэнь бүдэртэрөө, һунатараа һалирна. Би хара ажал хэжэ, хүлһөө гоожуулхаяа иишэ ерээгүйб.

Дулмаадай. Колхоздо хүдэлдэггүй аад, хашаагаараа дүүрэн мал, гахай, шубуу барина гэлдэнэ. Юундэ тингэнэбибди? Маанадһаа бэшэн нэгэл үнеэтэй аад, хэнһээшье дутуугүй һуунал.

Шаажан. Хэлээ хата! (Пол дэбһээд абана). Яб! Газаа гаража, тэрэ Бимбуушкаяа хара! Эндээ наадажа байна гү? Үнөөхи Уляангиртын тоомгүй үхибүүдтэй баһа ниилэжэ байгшаб! Тэдээнтэй аманда орхысо буряадаар шалилдаад, ородоор хөөрэлдэжэ шадахаа болихонь!..

Дулмаадай. Би эндэхи буряад һургуулида һурадагшье һаа, ород хэлээ мартагшагүйлби. Бимбаяашье эндэхи һургуулида оруулха байгаабди.

Шаажан. Бү дуугара! Ши аяар наймадахиин, тэрэшни оройдоо дүрбэдэхиин ха юм. Намар аймагайнгаа центртэхи ород һургуулидаа ошохо ёһотой. (Дулмаадай газаашаа гараһан аад, түргэн бусана).

Дулмаадай. Бимба газаагаа наадажа байна... Тарян ажалай бригадын бригадир Булад Харинаевич манайда ерэжэ ябана.

Шаажан. Эжымни үбшэлжэ байна гэжэ хэлээрэй... (Унтариингаа таһалга руу орошоно. Энэ үедэ Булад Харинаевич орожо ерэнэ).

Булад Харинаевич. Сайн байна!

Дулмаадай. Сайн, Булад Харинаевич. Һуугыт.

Булад Харинаевич. Эжышни гэртээ гү?

Дулмаадай. Гэртээ.

Булад Харинаевич. (Шангаар). Шаажан Гармаевна!.. Би танда хэрэгтэй һэм! (Шаажан толгойгоо боонхой, ехэ ядарһан, зобоһон маягтай гаража ерэнэ).

Шаажан. А-а, айлшан хүрэжэ ерээд байнабты. Сайн, Булад Харинаевич!..

Булад Харинаевич. Сайн! Энэ яагаабта?

Шаажан. Оё-ёё даа... Энэ нюргамни баһа үбдэжэ захалаа. Толгоймни эрьенэ. Иигэжэ зобожо байнхаар... Ямар муухай ёро шоронь дайралдаа гээшэб?!

Булад Харинаевич. Үбшэлхэ сагаа мэдэжэ үбшэлхөө янабта? Мүнөөмнай үбһэ хуряалгын халуун хаһа ха юм. Бишье баһа үбшэлжэ шадаха һэм. Теэд сүлөөтэй саг олдоногүй. Үбһэ таряан дээрэ хүдэлхэшье хүнүүд үсөөдэнэ.

Шаажан. Үбшэлхэ сагаа мэдэхэ гэжэ яахабиб? Үбшэн гээшэмнай хүнһөө һурангүй ерэдэг ха юм. Дайнай хатуу сагта хооһо нойтоор ябажа, нюрга һээрээ үбдэдэг болошонхойб.

Булад Харинаевич. Хэзээ үни мартагдаһан дайгаа дурданабта. Тэрэ үедэ хүн бүхэнэй нангин уялга байгаа ха юм.

Шаажан. Би мартахагүйб. Эхэ, эсэгыем амидыгаар үрэбхиһэн хорото муухай дайе хэзээшье мартахагүйб!

Булад Харинаевич. Би дайн тухай хөөрэлдэхөө ерээгүйб.

Шаажан. Юун тухай хөөрэлдэхөө ерээбта?

Булад Харинаевич. Үнеэдтнай Таряатын үбэлжөөндэ хаалгатай байна. Һүниндөө бэлшэхынь гаргахаа болиит. Шэниисэ соогуур зоргоороо бэлшэнэ, гэшхэнэ, үлтиргэнэ. Али нийтын зөөри харамнадаггүй хүн гүт?

Шаажан. Харин энэ басагамнай хорёогоо мууса хаагаад... Үлэн боомодшни һүниндөө гаража арилшоо бши-и...

Дулмаадай. (Шад улайшана). Худалаар бү хэлэгты! Булад Харинаевич, бү үнэншэгты! Эжы өөрөө үдэшэ бүхэндэ үнеэдээ гаргаад, таряалан тээшэ туудаг. Юундэ намайе ходо худалаар хардана гээшэбта?!

Шаажан. Хэлээ хаза! (Пол дэбһээд абана, нюдөө үзүүрлэнэ). Түрэһэн эхэдээ адли худалаар хэлэдэг, хоб зөөдэг болоошьи-и!.. Наанаһаашни, шамайе!.. Даб гэнэ).

Булад Харинаевич. (тэг дундань орожо). Та, Дулмаадайе түрөөгүйб гэжэ баһахаа һанаа гүт?! Али зэргээр аашалдагыетнай гансашье би бэшэ, нютагаархин булта мэдэнэ. Энэ асуудалаар үшөө хөөрэлдэхэл байхабди, Мархай Доржиевич хаанаб?

Шаажан. (гансата зөөлэржэ). Юрэдөө тэрэтнай танайнгаа зарлигаар лэ унтан амарангүй ябахыса ябадаг гээшэ!.. Мүнөөшье үглөөгүүр нюдэеэ нээхэтэйгээ сасуу эдеэлэншьегүй гараа һэн. Хэрэгтэй һэн гүт?

Булад Харинаевич. Энэ бэеэрээ правлениин суглаанда байха ёһотой. Колхозой түрүүлэгшэ дары ерэг гэжэ захиралта үгөө.

Шаажан. Юундэ? Юунэй түлөө?

Булад Харинаевич. Хэмһээ үлүү... Зай, өөрөө ерээд хэлэнэ бэзэ.

Шаажан. Булад Харинаевич, тэрэ хаалгатай үнеэдээ яаха болонобибди?

Булад Харинаевич. Толгойн арбаад түхэриг түлэжэ абахат.

Шаажан. Аяар арбан түхэриг! Юун гэнэ гээшэбта? Наадажа хэлэнэ хаят. Мандатнай нэгэшье сагаан үгы байнал.

Булад Харинаевич. Ягаа гэнтэ үгытэй болошобобта? Олохот даа, мэдэжэ байнаб. Баяртай! (Түргэн гаража ошоно).

Шаажан (саг зуура абяагүй байһан аад, бүхы уур сухалаа Дулмаадайда гаргаба). Иигэжэ таанадые хубсалуулха, хооллуулхын түлөө зобоноб. Захын хүнүүдтэ хараалгадаг, баһуулдаг болобоб! Минии хүлэйнгөө улын соороторшье, хоёр нюдэнэйнгөө шэргэтэршье хабираа һаам, энэ гэртэ нэгэ «һайн» гэхэ хүн үгы!.. Оройдоо бултыетнай хаяад арилшалайб! Эсэгэһээ эхилээд, үнгэрхэдөө, ши хүрэтэрөө зэмэлдэг болобош! Яб! Тэрэ үнеэдээ Таряатын үбэлжөөнһөө асараагүй сагтаа, минии нюдэ аманда бү харагда!!

Хоёрдохи үзэгдэл

Хүшэгын урдуур Гарма Дулмаадай хоёр маряаһаар гаража ерэнэ. Саана нохой хусана.

Гарма. Арампил үбгэжөөлдэ бишни түрүүн ороһууб. Онтохо ульгэрнүүдые хөөрүүлжэ туршахаб. Нэгэл хэлэжэ эхилээ һаа, тэрэш үглөөшье болотор тогтохогүй.

Дулмаадай. Хаанаһаа мэдээ хүмши?

Гарма. Нёдондо... Намаршагаар... Түрүүшын саһан ороод байгаа һэн гү даа. Үнэгэнэй хойноһоо эсэтэрээ гүйгөөд, энэ харуулшан үбгэндэ амарха һанаатай ороо хүм. Хүндэмүүшэшье, агнуури энэ тэрэ юумэн тухай хөөрэхэшье гээшэнь!.. Мүнөөшье хөөрэхэ байха. Ши тэрэ һамбаанда хорёо сооһоо өөрынгөө үнеэдые туужа гаргаарай, зай гү?

Дулмаадай. Үгы, тингэхэгүйб! Хулгайшан болоо һэн гүб?.. Хожомынь хэзээшье мэдэгдэхэ. Шишье абяагүй ябахагүйш.

Гарма. Тиихэдээ яахабибди? Гэртээ хооһоор ошоо һаа, баһал һайн юумэ үзэхэгүйш... (Бодолгото болод гээд) Зай даа, ябая, харуулшанайда ороё! (Хүшэгын урдуур гаража ошохотойнь сасуу хүшэгэ нээгдэнэ. Арампил үбгэжөөл гэртээ модон гааһа мүнгөөр боожо һууна. Газааһаа Дулмаадай Гарма хоёр оронод).

Дулмаадай. Сайн!

Гарма. Сайн байна, Арампил баабай!

Арампил. Сай сайн. Байза, иимэ орой болоһон хойно хэд юудни намда айлшалба гээшэб!

Гарма. Бидэбди.

Арампил. Аа, Гарма алтайш. Энэ хажуудахи басаганшни хэн бэ?

Дулмаадай. Билдеэ, Дулмаадай.

Арампил. Мархайн басаган гүш даа?

Дулмаадай. Тиимэ.

Арампил. Гайха, тагна ехээр. Оройдоо энээн руу ябадаггүй айлшад хайшан гэжэ гэнтэ орожо ерэбэ гээшэбта! Зай теэд, ерэһэн хадаа, дээшээ гаража һуугты. (Тэдэ хоёр бэе бэеэ харалсаһаар, ошожо һуунад. Зай, Мархайн басаганби гэнэбши?.. Хөөрхэй, томо болоолши даа!.. (Бэшэ хөөрэхэ юумээ оложо ядан байтараа). Айдаа, яяршни, хүндэеэ мартаад байналби. (Түргэн ошожо, хоёр аягатай тараг асарна). Үбгэрхэ бүреэ улам мартамхай боложо ябанаб даа... Энээхэн, ямаанай һүөөр бэриһэн тараг, сагаан эдеэ барижархигты. (Тэдэ хоёр уунад). «Дабһа эдиһэн хүн дарагдахагүй, даха үмдэһэн хүн даарахагүй» гэжэ үни урдаһаа хойшо манай буряад зоной дунда хэлсэгшэ юм һэн. Тэрэншье зүб. Урдань хада стол дээрээ дабһаа табихаа мартаһан бэреэдые шоо үзэгшэ һэн. Харин мүнөө ёһо заншал хубилаад, оройдоо дабһагүй шүлэ шанадаг бэреэдүүд ганса нэгэн дайралдагша гэлсэгшэ. Юрэдөөл ши Дулмаадай, хадамда гарахадаа тиимэрхүү юумэнүүдые болгоожо ябаарай.

Дулмаадай. (эшэнгээр) Болиит даа, үбгэжөөл, хэзээ минии хадамда гараха тухай хэлэнэт.

Арампил. Гайхалынь юуб! Хэзээ нэгэтэ гаранал бэзэш. Харин «үбгэрһэн хүнэй үгыень дуулахада, үлтирһэн мяханай шүлыень ууһада» буруу болохогүй байха. Зай, тэрэмнэйшье тэрэ гэлэй. Байза, таанадни ямар хэрэгээр иимэ орой үдэшэ орожо ерэбэ гээшэбта?

Гарма. Хэрэгшье гэжэ юун байхаб даа. Харин үнөөхи онтохонуудаа. Ойро тойронхи нютагуудаар үшөө хэлсэгдээгүй онтохонуудые хөөрэжэ үгэхэб гээ һэмнэйт, тиигээд лэ бидэ...

Арампил. Аа, ши нээрээш, ороо бэлэйлши... Теэд, хожом хөөрэхэб гээ аалби?

Гарма. Тингэжэ хэлээ бэлэйт.

Дулмаадай. Гарма намдашье тингэжэ хэлээ һэн.

Арампил. Буряад арадайнгаа аман зохёолоор һонирходогтнай ехэл һайн гээшэ. Онтохо үльгэрнүүдые мэдэдэг наһатайшуулайнгаа үхэжэ арилаадүй сагтань суглуулха, бэшэжэ абаха хэрэгтэй бшуу даа. Тингэжэ багшадаашье хэлээрэйгты. Зай, теэд яахаб, хөөрэлхэл болоо бэзэб. Гал уһан хоёрой тулалдаан тухай мэдэхэ һэн гүт?

Дулмаадай. Үгы мэдэхэгүйбди, хөөрэжэ үгыт.

Арампил. Тиигэбэл шагнагтылши... Зүлгэ ногоон дайда дээрэ хамаг дэлхэйн шубууд, ан гүрөөл амидардаг һэн ха. Тэрэ сагай хүнүүд загаһашалдаг, агнадаг байһан юм. Ёһо буруу юумэ хэжэ байһанайнь түлөө нэгэтэ бурхад газар дэлхэйе аргагүйгөөр доһолгобо гэхэ. Газар доошоо сүмэрэн унаад; тэндэһээнь бурма улаан гал соробхилон дүлэтэбэ. Улад зон ехээр айба, зариманиинь тэрьедэн гүйбэ, хаан тэнгэриһээ хайра туһа гуйн байжа мүргэбэ. Үйдхар гашуудалда нэрбэгдэһэн хүнүүдые бурхад хайрлажа, аюулһаа абарха гэжэ шиидэбэ.

Тингэжэ хара ойндоо шэбшэхэтэйнь хамта Хамар Дабаанай хадануд өөдөө һубарилдан гаража, орьёл оройһоонь уһан хаяан буужа захалба. Уһан гал хоёр үсэд шангаар тэмсэбэ. Бурма улаан гал уһые диилэжэ шадабагүй. Тэрэ тэмсэһэн агы нүхэн соонь уһан салгидан дүүрэжэ, хожомынь Байгал далай боложо алдаршаһан түүхэтэй юм гэхэ. (Эгээл энэ үедэ амидашаһан Шаажан орожо, онтохошо Арампилые булай муухайгаар үзүүрлэһэн нюдөөр хараадхина).

Шаажан. Энэ зүнтэг үбгэжөөлэй тэнэг онтохонуудые шагнажа һуухаш үшөө дуталдаа алтай! (Дулмаадайн урдаһаа даб гэнэ. Дулмаадай Гармын саана ороодхино). Хэндэ хэрэгтэй онтохон юм? Яб, үнеэдээ эндэһээ бушуухан абааша. Хооһон амбаар соо хаагдаһан боомонорщни ангажа, хаташанхай хэбтээ ёһотой. Та, үбгэжөөл (Арампил тээшэ даб гэнэ), хэлэ амашьегүй амитадые хайрлахагүй, ямар тиимэ, хайлашагүй мүлһэн сэдьхэлтэй, шабар дотортой хүн гээшэбта!

Арампил. (Шаажанай урдаһаа мэхэтэйгээр энеэбхилээд). Аргаарыш даа, Шаажан, яашообши, хиирэшоо гүш? Иигэжэ галзуурж ябаха аягүй хаям. Айл зон юун гэжэ хэлсэхэб.

Шаажан. Үшөө тингэжэ хэлэхэтнай бы. (Гарай сүүмхэ хаб-яб нээгээд, тэндэһээ арбан солхообо гаргаадхина). Маагты, арбанай шарбуунса абагты. Мангараа тараахадатнай яһала хүрэхэл байха.

Арампил (Дулмаадай Гарма хоерто хандана) Аа, эдэшни колхозой шэниисэ зоргоороо зулгаажа, пэсхытэрээ таргалжа ябаһан боомонууд ха юм. Эндэ хэлэ аймагүй мал зэмэтэй бэшэ, харин хайхарамжагүй эзэдынь зэмэтэй. Юун гэжэ һананат?

Дулмаадай. Тиимэ бэд даа, теэд би зэмэтэй бэшэлби.

Арампил. Зай, Гарма, танайхин үнеэдээ һүниндөө гаргадаг гү?

Гарма. Үгы.

Арампил. Зүб даа. Тиихэдээ ямар зониинь тиимэ һэшхэлгүйгөөр аашалдаг юм? (Шаажанай нюур шарайе адаглаад абана).

Шаажан (үнөөхи арбанай шарбуунса хамартань тулгаад). Энээхэн арбан түхэригһөө арсажа байха ямар тиимэ садхалан үбгэжөөл гээшэбта!

Арампил (енгэлһэн янзатайгаар). Байза даа гээ, садаха гэдэхые мэдэхэгүй хүнүүдые яһандань хүрэтэр зэмэлээд, яһалахан гэгшын ялада унагаагаад, газетэ юумэндэ аржытар бэшээл һаа, ухаа ороха һэн ха.

Шаажан. Тиигээл һаа Мархайтай хөөрэлдөөрэйт. Үүхи муу эрэһээ боложо, халагни! (Гаража ошохоо үүдэндэ ошоно. Энэ үедэ үүдэн нээрээд, Мархай орожо ерэнэ).

Мархай. Сайн байна, Арампил баабай. (Үбгэжөөлһөө аягүйрхэнэ хэбэртэй).

Арампил. Сайн, дээшээ гарагты... Танайхимнай, байза, гэнтэ гэр бүлөөрөө намда айлшалба гээшэт. Зай, теэд яахаб даа.

Мархай. (хармаанһаа саарһа гаргана). Хайшан гэхэб, нимэл юумэн болошоол даа. Баригты, яла түлэһыем үнэмшэлһэн квитанци) үбгэжөөлдэ аятайханаар һарбайна. Шаажан хулгай нюдөөр квитанци уруу хялам гээдхинэ, (шарайнь гансата хубилшана).

Шаажан. Аяар жаран түхэриг... Энэ иихэдэ хиирэшоо гүш?

Мархай. Тингээб, хиирэшооб. Шамһаа боложо... Саашадаа зоргоороо аашалха юумэншни һалаа. (Һанаа алдана. Квитанци абаһан үбгэжөөл Дулмаадай Гарма хоерые дахуулжа гарана. Амбаарайнь түлхюурнүүд ханхинана).

Шаажан. Ягааб, юун болооб?

Мархай. Тушаалһаа сүлөөлэгдөөб. Үглөөдэрһөө ахалагша хонишоноор хүдэлхөө хүдөө отарада гарахам. Хүрөө, болоо... Басагаа абаад гарахаб.

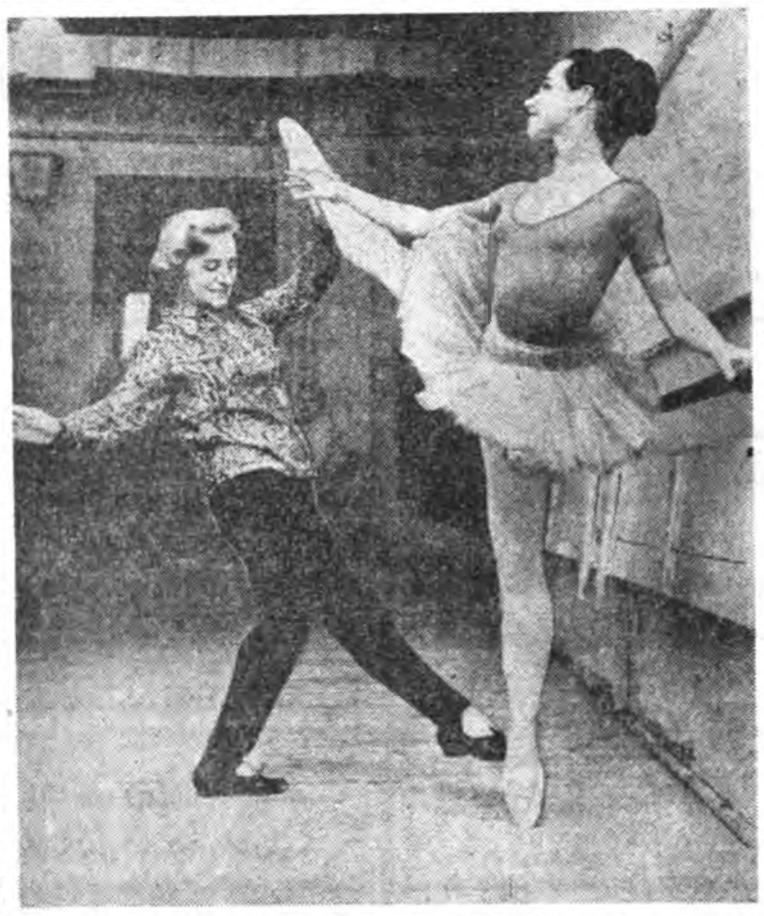
Шаажан. Нохой халхай!.. Бимбушка бидэ хоёр яаха болонобибди?.. Һөөргөө аймагай центр ошохогүй хүн гүш?..

Мархай. Үгы... Хонишонооршье хүдэлхэдөө газардахагүйб.

Шаажан. (Уйлганан). Бимбушка бидэ хоёр яаха болонобибди?.. Һара бүридэ абадаг салиншье байхагүй.

Мархай. Яахашьегүйш... Боошхо һүн,.. «Москвич», «Волго»... Одоо жаргахал байхаш...

ХҮШЭГЭ.

Советскэ Союзай болон Венгриин Арадай Республикын аха дүү арадуудай хани барисаан он жэлэй ошохо бүри үргэдэн бэхижэжэ байна. Будапештын оперо ба баледэй театрай коллективтэй совет балеринын үнинэй бии болоһон аха дүүгэй нүхэсэл энэ хани барисаанай элитэ гэршэ болоно! Артистка Ольга Лепешинская һүүлэй хэдэн жэлэй туршада эндэ классическа орёо оньһон хатарай кружок эмхидхээд, тэрэнэй хүдэлмэрииe шадамар бэрхээр хүтэлбэрилжэ, залуу артистнуудта һайн һайхан һургаал, зүбшөөл үгэнэ. Тингэжэ манай суута артистка Венгриин хани нүхэдэй хүндэтэ хүниинь болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: удаан саг соо хүдэлмэрилэнгүй байһанаа театртаа дахинаа бусаһан солистка Жужи Кун гэгшые Ольга Лепешинская һургажа байна.

МТИ—ТАСС-ай фото.

Социалис ёһоор хүдэлмэрилхэ

БРАТИСЛАВА. (ТАСС). Түсэбтэ даалгабаринуудые болзорһоонь урид түгэсхэхын, үйлэдбэриие болбосоноор эрхилхын түлөө ажалшадай олониитын хүдэлөөнэй дүнгүүд Словакиин промышленна предприятинуудта гаргагдажа байна. «Социалис ёһоор хүдэлмэрилхэ» гэһэн уряатайгаар үнгэрһэн энэ мүрысөөн КПЧ-гэй XIV съездын ба тэрэнэй 50 жэлэй алдарта ойн урдуурхи үдэрнүүдтэ дэлгэрһэн байха юм. Тиихэдэ гайхамшаг амжалтануудые түйлаһан социалис ажалай хэдэн мянгаад бригада предприятинуудта байгуулагдаа һэн. Жэлэй түрүүшын табан һарын турша соо 60 мянга шахуу тонно нүүрһэ түсэбһөө гадуур малтажа, Гандловска шахтернууд Эхэ орондоо эрхим бэлэг үгөө.

Словакидахи «Слователекс» гэжэ нэгэдэлэй текстильнэ томо предприятинуудай гаргадаг продукциин хэмжээн мүрысөөнэй үдэрнүүдтэ нэмэжэл байгаа. Нэгэдэлдэ зургаан һарын турша соо промышленна үйлэдбэри 10 үлүүтэй процентээр нэмээ.

«Социалис» ёһоор хүдэлмэрилхэ» гэһэн олониитын хүдэлөөн мүнөө шэнэ шатадаа ороо. Тус хүдэлөөндэ хабаадагшад промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ талаар бүри ехэ уялгануудые абана.

Инженернүүдэй Ассамблей

СОФИ. (ТАСС). Инженернүүдэй организациин бүхэдэлхэйн федерациин гурбадахи генеральна ассамблей Варнада нээгдээ. Инженерно-техническэ информациин, инженернүүдэй һуралсалай ба мэргэжэлые дээшэлүүлгын асуудалнуудые, мүн бусад асуудалнуудые 45 оронһоо суглараһан 120 делегат ба айлшад зүбшэн хэлсэхэ байна.

Ассамблейдэ хабаадагшадта хандан, БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков амаршалгын үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын харилсаа холбоо хүгжөөлгэдэ инженернэ организацинуудай бүхэдэлхэйн федерациин горитой үүргэ дүүргэдэг байһые тэмдэглээ.

ХИЛЫН саанаһаа

ОАЕ-гэй Генеральна секретарь пресс-конференци хэбэ

АДДИС-АБЕБЭ. (ТАСС-ай тусхай корр). Бүхэафрикын хуралдаануудай шиидхэбэринүүд болон резолюцинуудые бэелүүлгэдэ туһалхаар хэдэ хэдэн шухала алхамуудые уласхоорондын оршондо абахые африкан нэгэдэлэй организаци хүсэнэ. Энээн тухай пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ОАЕ-гэй Генеральна секретарь Диалло Телли мэдүүлээ. ОАЕ-гэй генеральна секретариадай хэдэ хэдэн документнүүдые конференциин үедэ тэрэ уншаһан байна.

Эфиопиин, Либериин, Камерунай, Заанай яһата эрьеын, Сенегалай, Мавританиин, Танзаниин, Кениин, Конгын Демократическа Республикын, Нигериин гүрэн түрые толгойлогшонорһоо бүридэһэн комитет хадаа Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюциие бэелүүлгэдэ туһалха байна.

Моктар Ульд Дадда толгойлогшотой африкан нэгэдэлэй организациин делегаци ООН-до эльгээгдэжэ, Намиби ба ООН-ой Генеральна Ассамблейн 1966 оной октябриин резолюциие түргэнөөр бэелүүлхэ зам тухай асуудалаар ОАЕ-гэй хараа бодолые найруулан хэлэхэ байна. Энэ резолюци хадаа Намибиие захиран хүтэлбэрилхэ ЮАР-ай мандадые болюулһан байгаа бшуу.

Оппозиционно хүсэнүүдэй амжалтанууд

ТОКИО. ТАСС-ай корр. Ю. Вдовин иигэжэ дамжуулна:

Японой парламентын дээдэ палатын һунгалтын болоходо Японой оппозиционно хүсэнүүд ехэ амжалта туйлаа. Тэдэнэр депутадуудай бүри олон мандат абаха болоо. Японой социалис парти дээдэ палатада һунгалтын урда тээ депутадуудай 61 һуури эзэлдэг байгаа һаа, мүнөө 66 һуури эзэлхэ болоо. КПЯ-гай түлөөлэгшэдэй тоо 10 депутат хүрэтэр нэмээ. Тэрэ парламентын дээдэ палатада 3 шэнэ һуури нэмэжэ абаһан байна бшуу. СПЯ-гай ба КПЯ-гай түлөө һунгагшадай 43 үлүүтэй процентнь дуугаа үгөө. Либерально-демократическа зонхилхы парти һунгалтада 63 мандат абаһан байна.

Депутадуудай 126 һуурииe 308 кандидат буляалдаа. Тэдэнэй гурбанай нэгэ хуби шахуунь либерально-демократическа партиин түлөөлэгшэд юм. Японой парламентын дээдэ палатын һунгалта гурбан жэл болоод лэ үнгэргэгдэдэг. Депутадуудай хахадынь зургаан жэлэй болзороор шэнээр һунгагдадаг.

Японой социалис ба Коммунис партинууд хадаа американ баазанууд ба ядерна зэбсэгүүдгүйгөөр Окинавые бүрин хүсэдөөр бусааха, ороной амгалан ёһоной конституциие хубилгаха ба Азида США-гай бэелүүлдэг эзэрхэг түримхэй политикада Японой дүүргэдэг үүргые шангадхалгада эсэргүүсэн, шухалын шухала социальна асуудалнуудые шиидхэхын түлөө уряануудые һунгалтын үедэ табиһан байна.

Японой олониитэ оппозиционно хүсэнүүдэй тала руу шухала алхам хээ. Эдэ амжалтануудаа батадхаха зорилго мүнөө олониитын үмэнэ табигдана гээд һунгалтануудай дүнгүүдые тайлбарилхадаа хэблэл заана.

Минии парти хараалжа байһан үрэ дүнгүүдээ туйлажа шадаагүй гэжэ ЛДП-гэй түрүүлэгшэ, Японой премьер-министр Сато мэдэрһэн байна.

ПРАВИТЕЛЬСТВО МЭХЭ ГОХО ГАРГАНА

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Корр. А. Меликян иигэжэ дамжуулна:

США-гай оборонын министерство нюуса материалнуудай хоёр буулгабариие конгресстэ дамжуулан үгөө. Тэдэнэй зарим хубинь американ хэблэлдэ толилогдожо, Вьетнамдахи эзэрхэг түримхэй дайн байлдаанай гэмтэ муухай шэнжэтэй байһыень элирүүлээ һэн. Бүхы материалнуудынь «Тон нюуса» гэһэн тэмдэгтэй.

Эдэ документнүүдые хуули гаргагшадта дамжуулан үгэлгэ конгрессэй нүлөө ехэтэй гэшүүдэй зүгһөө Никсонэй правительствада хэгдэдэг баалалтые һуларуулха зорилготой мэхэ гохо гэжэ эндэ сэгнэгдэнэ. США-гай правительство конгрессэй гэшүүдтэ Пентагоной нюуса элидхэлые дамжуулан үгэхые зүбшөөдэггүй, харин США-гай нэрые хухалһан документнүүдые американ хэблэлдэ саашадань толилолгые сүүдээр хорюулһан байгаа гэжэ мэдээжэ.

Сенаторнууд, түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүд тусхайлан угтаһан таһаг соо Пентагоной элидхэлэй удхатай танилсана. Элидхэлэй удхаар ямар нэгэн тэмдэглэл хэжэ абалга хоригдоһон байна. Элидхэлэй нэгэ хэһэгынь 435 конгрессмендэ, баһа нэгэ хэһэгынь—зуун сенаторта хүргэнэ. Хэрбээ энээниие хараада абабал 7 мянган хуудаһатай эдэ документнүүдтэй конгрессэй бүхы гэшүүдэй танилсахын тулада хэды шэнээн саг үнгэрхэ байһынь ойлгожо ядахаар бэшэ.

Конгрессэй гэшүүд энэ мэхэ гэһэн таһан дээрэһээ, правительствын һанамжын ёһоор «угаа ехэ нюуса» тиимэ бүлэгүүдгүйгөөр, бүхы элидхэлые хэблэлдэ толилхо эрилтэ мүнөө хэнэ. Жэшээлхэдэ, конгрессмен Р. Экхардт иимэ дурадхал оруулаа: Пентагоной бүхы элидхэлые толилхо баалалтаяа түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн Белла Абзуг үргэлжэлүүлһээр.

Вьетнамдахи дайнда хамаатай бусад документнүүдые, тэрэ тоодо «үлэһэн сэрэгүүдые» Урда Вьетнамда саашадань байлгаха түсэбые правительствын тунхаглахые баадхаһан хамтын резолюциие түлөөлэгшэдэй палатын 25 гэшүүн баталан абаа.

ПРАВДА БУРЯТИИ" МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаһанда: ТАСС-ай мэдээсэл. СССР-эй уран зохёолшодой съездын материал. «Тэжээл бэлэдхэлгэдэ—онсо анхарал» гэһэн түрүү бэшэг.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Эрхим ажалай үрэ дүн» гэһэн А. Калашниковай статья. «Социализм ба ниитын хүгжэлтэ» гэһэн Т. Богомоловой статья. В. Николаевай «Уһалагдадаг газарай хүсэн» гэһэн статья.

Гурбадахи хуудаһанда: редакцида ерэһэн бэшэгүүд. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютаг нютагай һонин. Хилын саанаһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА. 16.00—шэнэ һонин. 16.05—һургуулиинхидта зорюулагдаһан дамжуулга. 16.35—союзна республикануудай спартакиадын материал дамжуулагдаха. 16.50—«Арад зоной аша туһада» гэһэн телеочерк. 17.20—композитор А. Лепинтэй уулзалга тухай материал. 18.20—уран һайханай фильм. 19.55—шэнэ һонин. 20.05—«Нүхэдэй уулзалга» гэһэн дамжуулгые Ленинскэ комсомолой шангай лауреат уран зохёолшо А. Алексин үнгэргэхэ.

21.00—шэнэ һонин Улаан-Үдэһөө дамжуулагдаха. 21.20—Москвагай хүгжэмтэ театрай артистнуудай концерт. 22.30—К. Фединэй «Түүдэг» гэжэ романһаа бүлэг дамжуулагдаха. 23.00—Футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн. Эндэ Тбилисиин «Динамо», Москвагай «Торпедо» команданууд наадаха. 00.45—мүн Москвагай «Динамо», ЦСКА командануудай наадан дамжуулагдаха.

19.30—хоёрдохи программаар «Джамбул» гэжэ уран һайханай фильм Улаан-Үдэһөө дамжуулагдаха.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, фотолаборатория—57-63, машинное бюро—33-61.

ХҮНГЭН СОЛБОШУУЛ ШАЛГАРБА

Спорт

Хүнгэн атлетикээр «Урожай» бүлгэмэй областной Соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн боложо дүүрэбэ. 147 хүнһөө бүридэһэн 11 команда энэ мүрысөөндэ хабаадалсаа.

100, 200 метрэй зайда урилдахадаа Нина Кондакова (Улаан-Үдын аймаг) эхэнэрнүүдэй дундаһаа түрүүлээ. Утые, үндэрые харайлгада Кабанскын аймагай түлөөлэгшэ Людмила Гребенщикова нэгэдэхи һуури эзэлһэн байна. Тэрэ 4 метр 92 сантиметр утые, 1 метр 35 сантиметр үндэрые харайгаа. Диск болон копье шэдэлгээр Прибайкалиин аймагай спортсменка Тудупдоржиева эхэнэрнүүдэй дундаһаа шалгаржа гараһан байна.

100 метрэй зайда урилдаанай болоходо Александр Рассадин (Прибайкалиин аймаг) 11,7 секунда саг харуулжа, эрэшүүлэй дундаһаа түрүү һууриda гараа. 400, 800 метрэй зайда урилдахадаа Сергей Репин (Улаан-Үдын аймаг) нэгэдэхи һуури эзэлһэн байна. 5000 метрэй эгээл холын зайда урилдаһан эрэшүүл сооһоо хүдөө ажахын институдай студент Леонид Кобелев 15 минута 36,6 секунда саг харуулжа, нэгэдэхи һуурида гараа.

Командаараа түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон мүрысөөндэ Кабанскын аймагай хүнгэн атледүүд илажа, дамжуулгын шанда хүртөө. Прибайкалиин аймагай спортсменүүд хоёрдохи, Сэлэнгын аймагай команда гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байна. Мүрысөөндэ шалгарһан бүхы спортсменүүдтэ диплом, вымпел барюулагдаба.

С. ТАРАНОВ.